

PARLAMENTARNA DIPLOMACIJA

Priručnik za zastupnike i izaslanike u
Parlamentarnoj skupštini BiH

PARLAMENTARNA DIPLOMACIJA

*Priručnik za zastupnike i izaslanike u
Parlamentarnoj skupštini BiH*

Impresum

***Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine
Tajništvo PSBiH***

*Za izdavača:
Aljoša Čampara
tajnik Zajedničke službe PSBiH*

*Glavna urednica:
Mirsada Bukarić-Kovačević
voditeljica Sektora za
međunarodne odnose i protokol*

*Urednici:
Dejan Vanjek
Omar Filipović*

*Suradnici na pripremi priručnika:
Jelena Rajaković
Edina Vežzagić
Marina Mijačević
Tea Mandilović
Senaida Bešlagić
Lara Borovina
Dženana Leper
Enida Mehmedovski
Milena Likokur
Almira Zukić
Devla Velagić
Željko Grubešić*

*Lektorica:
Tamara Čapelj*

*DTP:
Mirza Latifović*

Tisak:

Izdanja Parlamentarne skupštine BiH

Publikacija broj 74.

Misija OESS-a u BiH podržala je tiskanje ove publikacije.

Poštovani,

Pred vama je Priručnik o medunarodnim i protokolarnim aktivnostima napisan u namjeri da vama, zastupnicima i izaslanicima u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, ponudi odgovore i posluži kao osnova za vaš uspješan angažman u realizaciji multilateralnih, bilateralnih i protokolarnih obveza.

Priručnik se sastoji iz tematskih cjelina, sistematiziranih na način da vam pruže određena pojašnjenja i osnovne smjernice za meduparlamentarnu suradnju koja, jačanjem "parlamentarne diplomacije" na globalnom planu, svakim danom dobiva sve više na značaju.

Posebno mi je zadovoljstvo naglasiti da je Priručnik rađen na osnovi dosadašnjih iskustava i praktičnih znanja na ovome području, nastalih kao rezultat dugogodišnjeg rada zaposlenika Sektora za međunarodne odnose i protokol, organizacijske jedinice Tajništva Parlamentarne skupštine BiH.

Smatramo da su kombinacija ljudskih i materijalnih resursa Tajništva Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine te korištenje relevantne domaće i strane literature iz područja međunarodnih odnosa kvalitetan oslonac za izradu ovoga dokumenta na koji ćete se moći osloniti u vašem budućem radu.

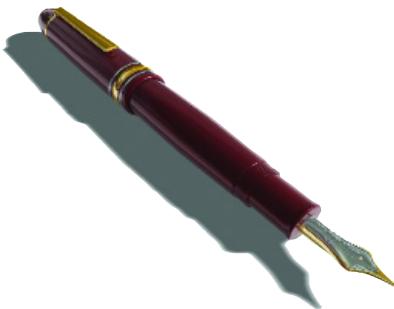
Aljoša Čampara

PRIRUČNIK ZA ZASTUPNIKE I IZASLANIKE U PARLAMENTARNOJ SKUPŠTINI BiH

PARLAMENTARNA DIPLOMACIJA

Uvod

Parlamentarna skupština BiH najviše je zakonodavno tijelo s osnovnom funkcijom definiranom člankom III Ustava BiH da: donosi zakone; održava proračun i odlučuje o izvorima i iznosu prihoda za financiranje institucija BiH i međunarodnih obveza BiH; potvrđuje imenovanje predsjedatelja i članova Vijeća ministara BiH; daje suglasnost za ratifikaciju međunarodnih ugovora i odlučuje o drugim pitanjima potrebnim za provođenje njenih ovlasti ili onih dodijeljenih sporazumom entiteta. Aktivnim sudjelovanjem na međunarodnom planu, Parlamentarna skupština BiH značajano doprinosi i ostvarivanju vanjskopolitičkih prioriteta naše zemlje.

U namjeri da vam predstavimo najvažnije međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH na bilateralnom i multilateralnom planu, pristupili smo izradi ovoga priručnika, kojim su obuhvaćeni temeljni parametri sudjelovanja zastupnika i izaslanika u promicanju vrijednosti parlamentarizma u Bosni i Hercegovini i na međunarodnom planu. Posebno mjesto i značajan je fenomenu *parlamentarne diplomacije* zbog sve intenzivnijeg angažmana parlamentaraca u pronalaženju odgovora i primjerenih rješenja na mnoga pitanja današnjice.

Priručnik o međunarodnim aktivnostima i protokolarnim uputama za zastupnike i izaslanike u Parlamentarnoj skupštini BiH koncipiran je tako da se kroz pet zasebnih cjelina ponude najbitnije informacije o aspektima sudjelovanja i predstavljanja najvišeg zakonodavnog tijela Bosne i Hercegovine na međunarodnom planu, usklađenih s utvrđenim prioritetima vanjske politike naše zemlje i opredjeljenjima za unapređenje trajnog mira, sigurnosti, demokratskih, razvojnih i euroatlanskih integracijskih procesa.

Stoga, najznačajnije značajke međunarodnog sudjelovanja zastupnika i izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH sadržane su u sljedećim poglavljima:

- I - **Smjernice vanjske politike**
- II - **Međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH**
- III - **Multilateralna suradnja Parlamentarne skupštine BiH**
- IV - **Bilateralna suradnja Parlamentarne skupštine BiH**
- V - **Protokolarne i tehničke upute**

Sektor za međunarodne odnose i protokol Tajništva Parlamentarne skupštine BiH zadužen je za realizaciju svih međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH, uključujući tehničke, formalne, protokolarne i druge potrebne radnje (prevodenje, pisana korespondencija i sl.).

I - SMJERNICE VANJSKE POLITIKE¹

Međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH provode se u skladu s općim načelima, pravcima i prioritetima vanjske politike BiH.

I. Načela vanjske politike Bosne i Hercegovine

Sukladno odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo BiH nadležno je za vođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine.

Promicanje, obrana interesa i nastupi u ime Bosne i Hercegovine u međunarodnim odnosima temelje se na odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, zakonima, odlukama i stavovima Predsjedništva BiH, Parlamentarne skupštine BiH, Vijeća ministara BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH.

Bosna i Hercegovina, suverena i međunarodno priznata zemlja, surađuje u međunarodnim odnosno bilateralnim, regionalnim i globalnim okvirima, a uređuje ugovorene i odnose druge naravi sa svim zemljama i međunarodnim organizacijama na načelima sadržanim u Povelji UN-a, Završnom aktu iz Helsinkija i ostalim dokumentima Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESEN), te općeprihvaćenim načelima međunarodnoga prava.

¹ http://www.mfa.gov.ba/HTML/Bos/Osnovni_pravci_pol.htm

II. Prioriteti vanjske politike Bosne i Hercegovine

Vanjska politika Bosne i Hercegovine usmjerenja je k unapređenju i očuvanju trajnog mira, sigurnosti i stabilnom demokratskom i sveukupnom državnom razvitu, odnosno uključivanju u suvremene europske, političke, gospodarske i sigurnosne integracijske tijekove. U cilju promicanja svojih strateških interesa, Bosna i Hercegovina vodi transparentnu vanjsku politiku u suglasju sa sljedećim prioritetima:

- očuvanje i zaštita neovisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine u međunarodno priznatim granicama;
- potpuna i dosljedna provedba Općeg mirovnog sporazuma (OMC);
- pristupanje Bosne i Hercegovine euroatlantskim integracijskim procesima;
- sudjelovanje Bosne i Hercegovine u multilateralnim aktivnostima, posebno u sklopu sustava Ujedinjenih naroda (UN), Vijeća Europe, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESE), Organizacije islamske konferencije (OIC) i dr.;
- promocija Bosne i Hercegovine kao partnera u međunarodnim gospodarskim odnosima i aktivnosti koje će omogućiti prijam Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i druge međunarodne organizacije i udruge.

III. Osnovni pravci i aktivnosti vanjske politike BiH

a) Bilateralne naravi

- Unaprijediti suradnju sa susjednim zemljama – Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom – na osnovama zajedničkog interesa i načelima ravnopravnosti, uzajamnog uvažavanja i poštivanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta. Razvoj bilateralnih odnosa sa zemljama članicama Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira, Sjedinjenim Američkim Državama, Ruskom Federacijom, Velikom Britanijom, Francuskom, Kinom i ostalim članicama Vijeća sigurnosti UN-a, zemljama članicama Europske unije, zemljama u regiji, zemljama članicama Organizacije islamske konferencije i ostalim zemljama koje pridonose obnovi i razvoju Bosne i Hercegovine.
- U skladu s interesima i stvarnim mogućnostima, uspostaviti diplomatske odnose sa zemljama s kojima to nije postignuto, te unaprijediti bilateralne aktivnosti prema zemljama u regijama s kojima to dosad nije ostvareno;
- Daljnje unaprijediti reguliranje bilateralnih odnosa međudržavnim sporazumima od obostranog interesa, naročito na području gospodarstva i inozemnih ulaganja;
- Jedan od bitnih zadataka diplomacije Bosne i Hercegovine jest promicati interes i razvojne mogućnosti bh. gospodarstva na osnovama utvrđene strategije razvoja zemlje;
- Na bilateralnom planu razvijati suradnju na području znanosti i tehnologije, kulture, obrazovanja i sporta, kao bitnim prepostavkama za uključivanje Bosne i Hercegovine u suvremene svjetske tijekove.

b) Multilateralne naravi

- Strateški prioritet Bosne i Hercegovine jest pojačan i sustavan iskorak u smjeru europskih i transatlantskih integracija, s ciljem poboljšanja i institucionaliziranja međusobne suradnje;
- Daljnje približavanje i institucionaliziranje odnosa s Europskom unijom u skladu s procesom stabilizacije i pridruživanja od bitnog su značaja za Bosnu i Hercegovinu. Potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU, a potom i njegova potpuna primjena, trebaju značajno pridonijeti uključivanju Bosne i Hercegovine u europske integracijske tijekove;
- Djelovanje Bosne i Hercegovine u sustavu Ujedinjenih naroda i njenim specijaliziranim agencijama poticat će programi UN-a namijenjeni Bosni i Hercegovini;
- Intenziviranje aktivnosti za prijam Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO), što će otvoriti vrata uključivanju u globalne trgovinske tijekove;
- Nastavak aktivne suradnje s Organizacionom za europsku sigurnost i suradnju (OESEN) u ostvarivanju njenih temeljnih programskih načela. Posebno je naglašena potreba ispunjenja obveza iz Sporazuma o regionalnoj suradnji (čl. II i V Aneksa 1-V Okvirnog mirovnog sporazuma – OMS), te kontinuirano aktivno sudjelovanje predstavnika Bosne i Hercegovine u pregovorima o regionalnoj kontroli naoružanja (članak V Aneksa 1-B OMS-a);
- Aktivnosti u odnosu na euroatlantske sigurnosne strukture, s krajnjim ciljem institucionalizacije odnosa sa Sjeveroatlantskim savezom (NATO); S ciljem daljnje razvijanja dobrih odnosa,

postizanja trajne stabilnosti, sigurnosti i gospodarskog napretka, posebna je pozornost usmjerenja na aktivnosti u sklopu regionalne i subregionalne suradnje, prvenstveno inzistirajući na konkretnizaciji suradnje unutar Srednjoeuropske inicijative (SEI), Procesa suradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP), Inicijative za suradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI), Jadransko-jonskoj inicijativi, Procesu suradnje u Podunavlju (DCP), te drugim regionalnim i subregionalnim grupacijama;

- Nastavak suradnje sa zemljama članicama Organizacije islamske konferencije (OIC), posebice u okviru unapređenja gospodarskih odnosa;
- Nastavaka suradnje s Pokretom nesvrstanih zemalja, s težnjom da Bosna i Hercegovina dobije status promatrača;
- U skladu s interesima i potrebama Bosne i Hercegovine, suradnja s Organizacijom američkih država (AOS), Organizacijom afričkog jedinstva (OAU), Integracijskim udruženjem Latinske Amerike (ALADI), Savezom zemalja jugoistočne Azije (ASEAN) i drugima;
- Na temelju iskazanih interesa, Bosna i Hercegovina sudjeluje u realizaciji postojećih i postizanju novih međudržavnih sporazuma, s namjerom stvaranja povoljnije klime za gospodarsku suradnju, a također sudjeluje u radu multinacionalnih foruma koji se bave ekonomskim razvitkom i poboljšanjem gospodarske razmjene s inozemstvom;

*Povelja Kulina bana napisana je 29. kolovoza 1189. godine narodnim
jezikom i bosanskim pismom bosančicom*

II. MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH

Diplomacija, kao instrument provedbe vanjske politike, dugo je bila rezervirana isključivo za izvršnu vlast. Članovi parlamenta povremeno su raspravljali o pitanjima vanjske politike, ali im je, općenito, nedostajao neposredniji angažman u vanjskopolitičkim aktivnostima.

Posljednjih desetljeća došlo je do stnovitih promjena u međunarodnim odnosima, što je rezultiralo i novinama na planu aktivnijeg angažmana parlamentaraca u provedbi vanjske politike: na međunarodnoj sceni pojavio se fenomen *parlamentarne diplomacije*. Parlamentarci svijeta, pored najvažnije - zakonodavne uloge, počinju se sastajati na raznim međunarodnim forumima kako bi zajednički pokušali dati odgovore na izazove današnjice poput: stanja ljudskih prava, sigurnosti, gospodarske suradnje, brige za zaštitu okoliša, obrazovanja i drugih značajnih pitanja. Poticaj razvoju parlamentarne diplomacije dala je Konferencija predsjednika parlamenta, organizirana pod okriljem Interparlamentarne unije 1. rujna 2000. godine, odakle je odaslana iznimno važna poruka: *Parlamenti utjelovljuju suverenost naroda i mogu potpuno legitimno doprinijeti izražavanju volje države u sferi međunarodnih odnosa.*

Ambicije parlamentarne diplomacije usmjerene su ka tome da s parlamentima diljem svijeta, osim klasične funkcije ratificiranja međunarodnih sporazuma i nadzora nad izvršnom vlašću, dodaju i nove koje bi podrazumijevale uključenost parlamenta u procese odlučivanja u međunarodnim odnosima. *Sve je zastupljenija ideja da parlamentarci osmišljavaju parlamentarnu dimenziju međunarodne suradnje, pri čemu je i značaj odgovornosti parlamenta i parlamentaraca mnogo veći kao i njihova aktivnija uloga na nacionalnoj, regionalnoj ali i globalnoj razini.*

Višestruko je značajno za male i srednje zemlje koristiti potencijale parlamentarne diplomacije – od unapređenja odnosa među državama, rješavanja međudržavnih sporova, uspostavljanja i unapređivanja kontakata, doprinosa unapređenju imidža zemlje do rješavanja značajnih otvorenih pitanja globalne društvene stvarnosti. U tom smislu se Parlamentarna skupština BiH, aktivnim sudjelovanjem na međunarodnom planu, sve više uključuje u integracijske procese, što u konačnici predstavlja snažnu potporu euroatlanskom putu Bosne i Hercegovine i njenom članstvu u Europskoj uniji.

Suradnja s međunarodnim organizacijama ostvaruje se kroz rad stalnih izaslanstava Parlamentarne skupštine BiH u Vijeću Europe (VE), NATO-u, OESS-u, Interparlamentarnoj uniji (IPU), Srednjoeuropskoj inicijativi (SEI), Parlamentarnoj skupštini Mediterana (PAM), te kroz rad *ad hoc* izaslanstava i sudjelovanje na regionalnim i međunarodnim konferencijama, kolokvijima, seminarima, radionicama, okruglim stolovima i slično. S druge strane bilateralna suradnja Parlamentarne skupštine BiH s drugim zemljama realizira se susretima na razini predsjednika parlamenta, skupina prijateljstava, povjerenstava i drugih radnih tijela.

Aspekti multilateralne i bilateralne suradnje Parlamentarne skupštine BiH obrađeni su u posebnim poglavljima ovoga priručnika koji se odnose na te segmente.

III. MULTILATERALNA SURADNJA

Multilateralna parlamentarna suradnja odnosi se na sve oblike okupljanja parlamentaraca iz više zemalja ili regija. U vremenu rastuće međuovisnosti i povezanosti zemalja što ju je donijela globalizacija, države su sve manje u mogućnosti same se suočiti s brojnim političkim, gospodarskim, socijalnim, kulturnim, tehnološkim, sigurnosnim i drugim izazovima, te stoga teže razmjeni iskustava okupljajući se u organizacijama putem kojih ostvaruju zajedničke interese, ali i pokušavaju pronaći način da riješe određene posebne interese.

S jedne strane međuparlamentarna aktivnost djeluje kao dopuna klasičnoj diplomaciji i vanjskim poslovima uopće, jer se nacionalni parlementi „sve više pozivaju da povedu raspravu i usvajaju zakone koji se tiču međunarodnih pitanja“.² S druge strane razmjena iskustava i širenje kontakata među parlamentarcima na međunarodnom planu pridonosi usvajanju novih znanja i metoda kojima se mogu unaprijediti određena zakonodavna rješenja u zemlji. Multilateralna parlamentarna suradnja poznaje nekoliko različitih oblika: od *ad hoc* susreta kada se okupljaju članovi parlamentara radi rasprave o točno određenoj temi, preko redovitih konferencija do visokoinstitucionaliziranih oblika suradnje poput međunarodnih parlamentarnih organizacija.

² Luis Maria De Puig, *Medunarodni parlamenti, Parlamentarna skupština BiH, 2009.*, str. 18.

Poseban oblik multilateralne parlamentarne suradnje jesu konferencije predsjednika parlamenta koje se mogu odvijati unutar i pod pokroviteljstvom međunarodnih organizacija ili, jednostavno, na inicijativu i poziv predsjednika parlamenta neke od zemalja, što nerijetko preraste u konferencije stalnog karaktera. Određene aktivnosti multilateralnog karaktera odvijaju se isključivo na razini predsjednika parlamenta. Među njima izdvajamo Konferenciju predsjednika parlamenta Jadransko-jonske inicijative i Konferenciju predsjednika parlamenta zemalja sudionica u Procesu za suradnju u jugoistočnoj Evropi (SEECP).

Izaslanstva Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim organizacijama

Parlamentarna skupština BiH sudjeluje u radu brojnih međunarodnih parlamentarnih institucija putem izaslanstava koja se imenuju sukladno članku 173. Poslovnika Zastupničkog doma i članku 170. Poslovnika Doma naroda, pri čemu se vodi računa o odgovarajućoj političkoj i spolnoj zastupljenosti kao i zastupljenosti domova Parlamentarne skupštine BiH. Dok je u nekim organizacijama Parlamentarna skupština BiH punopravna članica, u drugima je u svojstvu pridružene članice ili pak promatrača. Aktivnosti izaslanstava Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim organizacijama odvijaju se sukladno poslovcima o radu stalnih izaslanstava, koje usvajaju sama izaslanstva, ali i poslovcima ili drugim pravilima tih organizacija. Ulaskom u članstvo međunarodne parlamentarne institucije Parlamentarna skupština BiH se obvezuje na poštivanje temeljnih načela i ciljeva organizacije, ali i na redovito sudjelovanje u aktivnostima koje organizacija provodi u svrhu ostvarivanja tih ciljeva. Svako izaslanstvo ima stručnu podršku njegovoga tajnika, koji prati izaslanstvo u obavljanju aktivnosti u inozemstvu i u zemlji. K tomu, izaslanstva imaju pravo angažirati prevoditelja.

Interparlamentarna unija

Zemlje članice IPU-a:

Afganistan, Albanija, Alžir, Andora, Angola, Argentina, Armenija, Australija, Austrija, Azerbajdžan, Bahrein, Bangladeš, Bjelorusija, Belgija, Benin, Bolivija, Bosna i Hercegovina, Bocvana, Brazil, Bugarska, Burkina Faso, Burundi, Kambodža, Kamerun, Kanada, Kape Verde, Čile, Kina, Kolumbija, Komori, Kongo, Kostarika, Obala Bjelokosti, Hrvatska, Kuba, Cipar, Češka Republika, Demokratska Republika Kongo, Demokratska Narodna Republika Koreja, Danska, Džibuti, Dominikanska Republika, Ekvador, Egipat, Salvador, Estonija, Etiopija, Finska, Francuska, Gabon, Gambija, Gruzija, Njemačka, Gana, Grčka, Gvatemala, Gvineja Bisau, Madarska, Island, Indija, Indonezija, Islamska Republika Iran, Irak, Irska, Izrael, Italija, Japan, Jordan, Kazahstan, Kenija, Kuvajt, Kirgistan, Demokratska Narodna Republika Laos, Latvija, Libanon, Lesoto, Liberija, Libijska Arapska Džamahirija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Malavi, Malezija, Maldivi, Mali, Malta, Mauretanija, Mauricijus, Meksiko, Monako, Mongolijska, Crna Gora, Maroko, Mozambik, Namibija, Nepal, Nizozemska, Novi Zeland, Nikaragva, Nigerija, Norveška, Oman, Pakistan, Palau, Palestina, Panama, Nova Gvineja, Papua Nova Gvineja, Paragvaj, Peru, Filipini, Poljska, Portugal, Katar, Republika Koreja, Republika Moldavija, Rumunjska, Ruska Federacija, Ruanda, Samoa, San Marino, Sveti Toma i Princip, Saudijska Arabija, Senegal, Srbija, Sejšeli, Sijera Leone, Singapur, Slovačka, Slovenija, Južnoafrička Republika, Španjolska, Šri Lanka, Sudan, Surinam, Švedska, Švicarska, Arapska Republika Sirija, Tadžikistan, Tajland, Istočni Timor, Makedonija, Togo, Tunis, Turska, Uganda, Ukrajina, Ujedinjeni Arapski Emirati, Ujedinjeno Kraljevstvo, Ujedinjena Republika Tanzanija, Urugvaj, Venezuela, Vijetnam, Jemen, Zambija, Zimbabwe

Pridruženi članovi:

Andski parlament, Srednjoamerički parlament, Istočnoafrička zakonodavna skupština, Evropski parlament, Interparlamentarni odbor Zapadnoafričke ekonomiske i monetarne unije, Južnoamerički parlament, Parlament Ekonomsko-zajednice zapadnoafričkih država, Parlamentarna skupština Vijeća Europe.

Interparlamentarna unija (IPU)

Interparliamentary Union

Interparlamentarna unija najstarija je i najveća parlamentarna međunarodna mirovna organizacija koja povezuje parlamente različitih zemalja svijeta.

www.ipu.org

Glavna uloga Interparlamentarne unije je da putem međuparlamentarnog dijaloga postiže svjetski mir i jača demokraciju u svijetu. Interparlamentarnu uniju čini 155 zemalja članica. Danas je to jedina međunarodna organizacija koja u svoje redove prihvaca sve parlamente svijeta. Za njeno stalno predstavništvo izabran je švicarski grad Ženeva.

Tijekom cijelog XX stoljeća Interparlamentarna unija bila je i ostala forum na kojemu zastupnici nacionalnih parlamenta razmatraju pitanja od međunarodnog značaja i globalne probleme s kojima se svijet suočava. Organizacija djeluje u skladu s idejama vodiljama, a to su: sloboda, mir u svijetu, zaštita ljudskih prava te jednakost i poštivanje demokratskih načela. U svome radu Unija je usredotočena na međuparlamentarni dijalog, te na taj način potiče kontakte, koordinaciju i razmjenu iskustava između parlamentaraca različitih zemalja. Tijekom godina IPU je pomogla razvoju demokratskih načela i međunarodnih standarda slobodnih izbora te uspostavi parlamentarnih sustava u preko 50 zemalja. IPU promiče demokraciju na svjetskoj razini širokom paletom programa, aktivnosti, savjeta i rezolucija kojima jača instituciju parlementa. IPU potiče i sudjelovanje žena u političkome životu i na tom polju IPU je već postala priznati autoritet. Statut IPU-a nalaže da sva izaslanstva u svome sastavu moraju osigurati zastupljenost i muškaraca i žena.

Interparlamentarna unija godišnje organizira dva zasjedanja Skupštine (proljetno i jesensko). O vremenu i mjestu zasjedanja odlučuje Upravno vijeće IPU-a koje čine po tri predstavnika svake zemlje članice. Upravno vijeće također bira i predsjednika IPU-a, čiji mandat traje tri godine.

Članice Interparlamentarne unije imaju različit broj glasova na skupštinskim zasjedanjima, što ovisi o broju stanovnika jedne zemlje. Bosna i Hercegovina ima ukupno 11 glasova, što ne znači da izaslanstvo mora brojati

11 članova.³ Prilikom imenovanja članova stalnog izaslanstva Parlamentarne skupštine BiH u IPU-u vodi se računa o odgovarajućoj zastupljenosti domova, odgovarajućoj nacionalnoj zastupljenosti te o zastupljenosti oporbe i spolova.

Osim Skupštine, kao glavnog tijela, Interparlamentarna unija ima dva stalna vijeća - Upravno vijeće i Izvršno vijeće, te tri stalna odbora:

- Odbor za mir i međunarodnu sigurnost,
- Odbor za održivi razvoj, financije i trgovinu,
- Odbor za demokraciju i ljudska prava

³ Nijednim dokumentom Interparlamentarne unije ne propisuje se broj članova nacionalnih izaslanstava. Jedini članak Statuta IPU-a u kojem se govori o veličini izaslanstava je članak 10., kojim se utvrđuje da na prvom godišnjem zasjedanju nacionalna izaslanstva ne mogu imati više od osam članova kada je riječ o zemljama s manje od 100 milijuna stanovnika, dok na drugom godišnjem zasjedanju taj broj ne treba biti veći od pet odnosno sedam za zemlje s više od 100 milijuna stanovnika. Specifičan način glasovanja u Interparlamentarnoj uniji omogućuje izaslanstvu da prilikom glasovanja daje svih 11 glasova „za“ neki prijedlog, ali i da, primjerice, dadne dva glasa „za“ prijedlog i devet glasova „protiv“ prijedloga, odnosno da svoje glasove podijeli onako kako mu odgovara. U slučaju IPU-a ne radi se o situaciji „jedan čovjek - jedan glas“, već je izaslanstvu dano na raspolaganje ukupno 11 glasova, bez obzira na broj nazočnih članova. Sama činjenica da, primjerice, jedna zemlja na zasjedanju može imati najviše osam ili pet članova, a pritom ima 13 glasova, ilustrira da broj glasova ne određuje broj članova izaslanstva.

Uobičajeno je da zemlje u regiji, te zemlje približne veličine i broja stanovnika kao Bosna i Hercegovina imaju pet do šest članova izaslanstva. Također je praksa velikoga broja zemalja da u članstvu izaslanstava u IPU-u imaju predsjednike parlamentata. Na taj način IPU služi i kao forum za kontakte i susrete između parlamentata zemalja članica na najvišoj razini.

Osim parlamentaraca, godišnjim zasjedanjima IPU-a obvezno su nazočni i glavni tajnici parlamentata koji tom prigodom imaju i odvojene susrete unutar Udruge glavnih tajnika parlamentata. Ovu stavku ni u kojem slučaju ne bi trebalo zanemariti.

Budući da su pitanja mira i sigurnosti uvijek bila visoko na listi prioriteta, IPU je 1994. godine uspostavila i poseban Odbor za unapređenje poštivanja međunarodnog humanitarnog prava. Godine 1976. IPU je uspostavila i Odbor za ljudska prava parlamentaraca, sa zadaćom da istražuje kršenje ljudskih prava parlamentaraca i pronalazi rješenja za njihovo rješavanje. Organizacija također ima parlamentarni odbor koji pomaže pronalaženju zadovoljavajućeg rješenja na Bliskom istoku te skupinu koja pomaže unapređenju dijaloga između predstavnika političkih stranaka dvaju dijelova Cipra. Rad u Interparlamentarnoj uniji utemeljen je i na načelu geopolitičkih skupina. Trenutačno IPU djeluje kroz šest geopolitičkih skupina: Afrička skupina, Arapska skupina, Azijsko-paciifička skupina, Euroazijska skupina, Skupina za Latinsku Ameriku i Skupina G12+. Ove geopolitičke skupine igraju najznačajniju ulogu u funkcioniranju Interparlamentarne unije budući da svaka skupina odlučuje o svojim vlastitim metodama rada i donosi zajednički stav o najznačajnijim političkim pitanjima vezanim za zemlje članice skupine. Bosna i Hercegovina članica je Skupine G12+ koja obuhvaća europske zemlje, Australiju, Kanadu i Novi Zeland.

*Službeni jezici IPU-a:
engleski i francuski
Ostali radni jezici:
arapski i španjolski*

Parlamentarna skupština Organizacije za europsku sigurnost i suradnju

Zemlje članice OESS-a:

Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbajdžan, Belgija, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Gruzija, Nizozemska, Hrvatska, Irska, Island, Italija, Kanada, Kazahstan, Cipar, Kirgistan, Latvija, Lichtenštajn, Litva, Luksemburg, Madarska, Malta, Moldavija, Monako, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Ruska Federacija, San Marino, Sjedinjene Američke Države, Slovačka Republika, Slovenija, Srbija, Sveta Stolica, Španjolska, Švedska, Švicarska, Tadžikistan, Turkmenistan, Turska, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo, Uzbekistan

Parlamentarna skupština Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (PS OESS)

*Parliamentary Assembly of Organisation
for Security and Cooperation in Europe*

www.oscepa.org

Parlamentarna skupština OESS-a (PS OESS) je parlamentarna dimenzija OESS-a kao organizacije osnovane u vrijeme hladnog rata, koja je prije svega služila kao forum za dijalog Istoka i Zapada. Skupština je uspostavljena na Pariškom sastanku na vrhu 1990. godine s primarnim ciljem da promiče sudjelovanje parlamenata zemalja članica u radu OESS-a, i vremenom se razvila u veoma aktivnog i uvaženog člana OESS-ove obitelji. Njen glavni zadatak je omogućiti dijalog između parlamenata, što predstavlja važan aspekt cjelokupnih napora u suočavanju s izazovima demokracije svugdje gdje je OESS prisutan.

Parlamentarna skupština OEES-a broji 320 članova iz 56 zemalja, koji su mandate dobili od svojih nacionalnih parlamentara i koji se sastaju tri puta godišnje kako bi raspravljali o pitanjima bitnim za aktivnosti i nastojanja OEES-a. Članovi Skupštine pripremaju deklaracije, priopćenja i preporuke upućene vladama, parlamentima i civilnom društvu o značajnim pitanjima vezanim uz promicanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, gospodarske i ekološke suradnje te vojno-sigurnosna pitanja. Članovi Skupštine i u svojim matičnim parlamentima raspravljaju o temama koje se tiču OEES-a.

Danas svaki parlament u svome članstvu ima OEES-ove stručnjake koji su u mogućnosti podržati i utjecati na politiku OEES-a. U tom smislu, njihov rad povećava političku odgovornost i legitimitet OEES-a, a s druge strane poboljšava transparentnost OEES-ovog rada u svim sektorima. Poseban značaj PS OEES-a je u nadgledanju, naročito parlamentarnih, izbora u regiji u kojoj je OEES prisutan. Program angažira članove parlamentara zemalja članica da, u svojstvu stručnih promatrača, vode OEES-ove izborne projekte.

Članovi Skupštine također prate i način na koji OEES izvršava preuzete obveze sudjelovanjem na tematskim seminarima i konferencijama koje Skupština redovito organizira. Ove rasprave između zasjedanja Skupštine posvećene su specifičnim temama kojima se bavi i OEES, kao što su: sigurnost, manjine, migracije, organizirani kriminal i korupcija itd. Također se bave i regionalnim pitanjima, uključujući izgradnju demokracije u kavkaskoj i balkanskoj regiji, transazijskoj dimenziji OEES-a, te mediteranskoj i arktičkoj regiji. Nadalje, OEES svake druge godine organizira i konferencije s ekonomskom tematikom.

Sve rasprave unutar OEES-a pružaju parlamentarcima mogućnost da razmijene mišljenja s kolegama i međunarodnim stručnjacima i da prodube svoje razumijevanje pitanja od značaja za OEES u širem kontekstu

načela Organizacije i sveobuhvatnog načela sigurnosti.

Parlamentarna skupština OESS-a redovito održava službenu i neslužbenu komunikaciju i suradnju s drugim institucijama OESS-a, ali i blisku suradnju s Parlamentarnom skupštinom Vijeća Europe, Skupštinom Zapadnoeuropske unije, Europskim parlamentom i Interparlamentarnom skupštinom Zajednice nezavisnih država, koji imaju status promatrača u PS OESS-a.

*Službeni jezici
u PS OESS-a:
engleski,
francuski,
njemački,
talijanski,
ruski i
španjolski*

Bosna i Hercegovina, kao zemlja članica OESS-a, ima pravo imenovati tri člana Parlamentarne skupštine BiH predstavnicima u Parlamentarnoj skupštini OESS-a. Izaslanstvo Parlamentarne skupštine BiH u Parlamentarnoj skupštini OESS-a ima tri člana koji su istodobno raspoređeni u odbore PS OESS-a:

- *Opći odbor za politička pitanja i sigurnost*
- *Opći odbor za ekonomска pitanja, znanost, tehnologiju i okoliš*
- *Opći odbor za demokraciju, ljudska prava i humanitarna pitanja.*

Stalno izaslanstvo PSBiH daje je veliki doprinos radu PS OESS-a i aktivnim sudjelovanjem u izbornim promatračkim misijama, kako u regiji tako i drugim europskim zemljama.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe

Zemlje članice Vijeća Evrope:

Albanija, Andora, Armenija, Austrija, Azerbajdžan, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Gruzija, Grčka, Island, Irska, Italija, Cipar, Latvija, Lihtenštajn, Litva, Luksemburg, Madarska, Makedonija*, Malta, Moldavija, Monako, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Turska, Ukrajina, Velika Britanija

Zemlje promatrači: Kanada, Meksiko, Izrael

Status specijalnog gosta u PS Vijeća Europe ima Bjelorusija

* Republika Makedonija priznata je kao članica Ujedinjenih naroda pod imenom Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE)

Parliamentary Assembly of the Council of Europe

Osnovana kao prva međunarodna organizacija u Europi nakon Drugog svjetskog rata, Vijeće Europe (VE) je organizacija koja zauzima posebno mjesto u europskoj institucionalnoj strukturi zbog značaja osnovnih tema kojima se bavi: zaštita ljudskih prava, demokracija i vladavina prava. Ova organizacija razvila je jedinstven u svijetu mehanizam i pravne instrumente zaštite ljudskih prava. Vijeće Europe danas obuhvaća 47 zemalja s oko 800 milijuna stanovnika.

www.assembly.coe.int

Najveće ostvarenje Vijeća Europe jest Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o čijoj se provedbi, uz ostala tijela VE-a, skrbi Europski sud za ljudska prava: institucija koja svakom građaninu čija su ljudska prava ugrožena daje mogućnost tražiti ostvarenje svojih prava i zaštiti ljudsko dostojanstvo.

U svrhu ispunjenja svojih osnovnih ciljeva, Vijeće Europe uspostavilo je mrežu institucija koje nastoje učiniti Europu boljim mjestom za život. Odbor ministara, Parlamentarna skupština, Europski sud za ljudska prava, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti, Ured povjerenika za ljudska prava, Konferencija nevladinih organizacija, Venecijanska komisija, Europski odbor za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, te brojna druga tijela i odbori svojim aktivnostima nastoje osigurati provođenje načela i vrijednosti Vijeća Europe na područjima: ljudskih prava, pravnih pitanja, socijalnih i ekonomskih pitanja, okoliša, lokalnih i regionalnih vlasti, obrazovanja, kulture i sporta, pitanja mladih.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PSVE) savjetodavno je tijelo Vijeća Europe koje čine članovi nacionalnih parlamenta, pri čemu jedna zemlja može imati najmanje dva člana, a najviše osamnaest. Parlamentarna skupština Vijeća Europe broji 318 zastupnika – članova Skupštine i isto toliko zamjenika članova. O sastavu izaslanstava odlučuje svaki nacionalni parlament posebno, pri čemu je potrebno osigurati odgovarajuću zastupljenost političkih stranaka (vladajućih i oporbe), te spolnu zastupljenost. U Parlamentarnoj skupštini Vijeća Europe djeluju političke skupine koje zastupaju savez stranaka sličnih ideoloških pogleda, i to su: Socijalisti (SOC), Skupina europskih narodnih stranaka (EPP/CD), Europska demokratska skupina (EDG), Alijansa liberala i demokrata za Europu (ALDE) i Skupina ujedinjene europske ljevice (UEL). Članstvo u političkim skupinama nije obvezno tako da postoji određeni broj članova koji ne pripada niti jednoj grupaciji.

* Cilj Vijeća Europe je postići veće jedinstvo među svojim članicama s ciljem zaštite i ostvarenja idealja i načela koji su njihovo zajedničko naslijede, te omogućavanja njihovog gospodarskog i društvenog napretka
(Članak 1. Statuta Vijeća Europe)

Za koordiniranje aktivnosti Parlamentarne skupštine Vijeća Europe i njeno predstavljanje u vanjskim odnosima zadužen je Ured, koji čine: predsjednik PSVE-a, 20 potpredsjednika, predsjedatelji političkih skupina i predsjedatelji odbora. Članovi Ureda zajedno s predsjedateljima svih nacionalnih izaslanstava čine Stalni odbor, čiji je glavni zadatak djelovati u ime Skupštine između zasjedanja.

Parlamentarna skupština Vijeća Europe u okviru svojih aktivnosti raspravlja o skoro svim aktualnim društvenim problemima i političkim događajima i u tu svrhu je osnovano deset stalnih odbora:

- Odbor za političke poslove
- Odbor za pravne poslove i ljudska prava
- Odbor za gospodarske poslove i razvoj
- Odbor za socijalna, zdravstvena i obiteljska pitanja
- Odbor za migracije, izbjeglice i stanovništvo
- Odbor za kulturu, znanost i obrazovanje
- Odbor za okoliš, poljoprivredu i lokalne i regionalne poslove
- Odbor za ravnopravnost spolova
- Odbor za poslovnik, imunitete i institucionalna pitanja
- Odbor za poštivanje obveza i angažmana zemalja članica Vijeća Europe (Odbor za monitoring).

Sjedište Parlamentarne skupštine Vijeća Europe je u Strasbourg (Francuska) gdje se i održava plenarna sjednica, podijeljena na četiri dijela koji se održavaju potkraj siječnja, travnja i lipnja, te početkom listopada. Sastanci odbora, uključujući i sastanke Ureda i Stalnog odbora, održavaju se i za vrijeme plenarnih zasjedanja i između zasjedanja.

Službeni jezici

*PSVE-a: engleski
i francuski, a kao
radni jezici rabe
se još i ruski,
njemački i
talijanski.*

Odluke što ih donosi Skupština Vijeća Europe donose se u obliku rezolucija ili preporuka i, iako nemaju pravno obvezujući karakter, poštivanje tih dokumenata izraz je privrženosti organizaciji u čije je članstvo zemlja stupila. Osim toga, Skupština se svojom ekspertizom, osobito iz područja ljudskih prava, nametnula kao respektabilan sudionik na europskoj političkoj sceni. Zadužena je za izbor predsjednika Skupštine, glavnog tajnika Vijeća Europe i njegova zamjenika, glavnog tajnika Parlamentarne skupštine VE-a, suce Europskog suda za ljudska prava te povjerenika za ljudska prava.

Izaslanstvo Parlamentarne skupštine BiH ima pet članova i pet zamjenika članova koji su rapoređeni u odgovarajuće političke grupacije i odbore, prema vlastitim preferencijama. Posebna uloga članova Izaslanstva ogleda se u kontaktima s Odborom za monitoring PSVE-a. Budući da je Bosna i Hercegovina od prijma u članstvo Vijeća Europe pod monitoringom ispunjavanja poslijeprijamnih obveza, Odbor za monitoring PSVE-a redovito prati prilike u BiH i priprema izvješća na temelju kojih PSVE donosi rezolucije i preporuke za djelovanje bh. vlasti.

Parlamentarna skupština Mediterana

Zemlje članice PAM-a:

Albanija, Alžir, Andora, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Egipat, Francuska, Grčka, Izrael, Italija, Jordan, Libanon, Libijska Arapska Džamahirija, Malta, Monako, Maroko, Cipar, Palestina, Portugal, Srbija, Slovenija, Sirijska Arapska Republika, Makedonija, Tunis, Turska

Parlamentarna skupština Mediterana (PAM)

Parliamentary Assembly of the Mediterranean

www.apm.org.mt

Parlamentarna skupština Mediterana izrasla je iz Konferencije o sigurnosti i suradnji na Mediteranu, koja se od 1990. godine odvijala pod okriljem Interparlamentarne unije. U Grčkoj (Nafplion) je 2005. održana posljednja Konferencija o sigurnosti i suradnji na Mediteranu, na kojoj je prihvaćen Statut Parlamentarne skupštine Mediterana. Osnovna zadaća Parlamentarne skupštine Mediterana je okupljati predstavnike mediteranskih naroda radi uspostave suradnje, dijaloga i boljeg razumijevanja. PAM trenutačno okuplja 26 zemalja članica koje u Skupštini imaju jednaka prava, a bave se svim pitanjima i donose važne odluke od značaja za sve zemlje u regiji.

Cilj Parlamentarne skupštine je promicati politički dijalog, poticati kulturnu i gospodarsku razmjenu, produbljivati demokraciju i vladavinu prava, poštivati ljudska prava.

Parlamentarnom skupštinom Mediterana upravlja i koordinira Ured, koji čini osam predstavnika koji jednako zastupaju sjeverne i južne zemlje

regije. Preferira se da se odluke u Skupštini donose jednoglasno ili, alternativno, većinskim glasovanjem. Unutar Skupštine djeluju tri stalna odbora koji se bave političkim, gospodarskim i socijalnim pitanjima. Statutom Skupštine također je predviđena uspostava *ad hoc* odbora ili posebnih radnih skupina. Skupštinu i njena operativna tijela opslužuje Tajništvo. Sjedište Tajništva Parlamentarne skupštine Mediterana je na Malti.

Jedna od inicijativa poteklih iz Parlamentarne skupštine Mediterana jest obilježavanje 21. ožujka kao Dana Mediterana

Parlamentarna skupština Mediterana idealno je mjesto za organiziranje rasprava između parlamentarnih zastupnika, predstavnika civilnog društva i privatnog sektora i političara. Cilj joj je postati parlamentarnim centrom za usavršavanje o mediteranskim pitanjima. Odbori PAM-a redovito se sastaju kako bi raspravljali o brojnim pitanjima koja se odnose na kulturne, gospodarske, političke i društvene uvjete u regiji. Ta pitanja uključuju regionalnu stabilnost, kulturni dijalog i dobro upravljanje.

Prema Statutu Parlamentarne skupštine Mediterana, Skupština se sastaje jedanput godišnje na redovitom zasjedanju. U pravilu, domaćin godišnjeg zasjedanja jedna je od zemalja članica. Sastav Skupštine i postupak odlučivanja vode se načelom jednakosti zemalja članica.

Izaslanstva parlamenta zemalja članica imaju najviše pet članova i trebaju imati predstavnike obaju spolova.

Svako izaslanstvo ima pravo na pet glasova, uz uvjet da su nazočna najmanje dva člana izaslanstva.

Ukoliko je nazočan samo jedan član, izaslanstvo ima pravo na samo jedan glas. Odluke u Skupštini donose se konsenzusom, a u slučajevima kada nije moguće postići konsenzus, Skupština donosi odluke većinom od 4/5. Skupština bira predsjednika i četiri potpredsjednika na mandat od dvije godine, kao i predsjednike stalnih odbora.

*Službeni jezici
Skupštine su engleski, francuski i arapski jezik*

Ured je odgovoran za koordinaciju i pripremu aktivnosti Skupštine i njenih odbora, te pomaže predsjedniku u obavljanju njegovih dužnosti. Ured čine predsjednik Skupštine, četiri potpredsjednika i predsjednika tri stalna odbora. Predsjednik Skupštine saziva Ured najmanje tri puta tijekom godine ili kada to smatra potrebnim. Odluke Ureda donose se konsenzusom. Ured je odgovoran za: davanje preporuka o prijmu članova u Skupštinu kao i o suspenziji njihovoga članstva, predlaganje mesta i datuma održavanja sjednica Skupštine kao i drugih sastanaka, utvrđivanje nadležnosti stalnih odbora, pripremu godišnjeg programa rada i finansijskih proračuna, usvajanje završnog računa za prethodnu fiskalnu godinu (na preporuku imenovanih revizora), predlaganje kandidata za mjesto glavnog tajnika, imenovanje ambasadora dobre volje na prijedlog PAM-a.

Stalni odbori priremaju rad Parlamentarne skuštine Mediterana putem mišljenja i preporuka. Bave se sljedećim pitanjima:

Stalni odbor za političku i sigurnosnu suradnju (Prvi odbor) – regionalna stabilnost: Odnosi između mediteranskih partnera utemeljeni su na osam načela (suzdržavanje od uporabe sile, mirno rješavanje međunarodnih sporova, nepovredivost granica i teritorijalnog integriteta zemalja, pravo naroda na samoopredjeljenje i život u miru na svojim teritorijima unutar međunarodno priznatih granica, suvrena jednakost zemalja i nemiješanje u unutarnje poslove, poštivanje ljudskih prava, suradnja među zemljama te ispunjavanje međunarodnih obveza), pitanja mira, sigurnosti i stabilnosti, mjere izgradnje povjerenja, kontrola naoružanja i razoružanje, poštivanje međunarodnog humanitarnog prava i borba protiv terorizma.

Stalni odbor za ekonomsku, socijalnu i suradnju na području okoliša (Drugi odbor) – zajednički razvoj i partnerstvo: globalizacija, ekonomija, trgovina, dugovi, industrija, poljoprivreda, ribolov, zapošljavanje i migracije, stanovništvo, siromaštvo, ljudske naseobine, vodni i energetski resursi, dezertifikacija zemljišta i zaštita okoliša, turizam, promet, znanost, tehnološke inovacije.

Stalni odbor za dijalog između civilizacija i ljudska prava (Treći odbor): Uzajamno poštivanje i snošljivost, demokracija, ljudska prava, ravnopravnost spolova, prava djece i manjina, obrazovanje, kultura, naslijeđe, sport, mediji i informacije te međureligijski dijalog.

Parlamentarna skupština BiH punopravna je članica i aktivno sudjeluje u radu ove parlamentarne asocijacije putem tročlanog izaslanstva. Budući da su zemlje unutar PAM-a podijeljene na dvije geopolitičke grupacije – sjever i jug, Bosna i Hercegovina pripada sjevernoj geopolitičkoj grupaciji.

Parlamentarna skupština Sjevernoatlantskog saveza

Zemlje članice PS NATO:

Albanija, Belgija, Bugarska, Češka Republika, Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Hrvatska, Island, Italija, Kanada, Latvija, Litva, Luksemburg, Madarska, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Sjedinjene Američke Države, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Turska, Velika Britanija

Pridružene članice:

Armenija, Austrija, Azerbajdžan, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Finska, Makedonija, Gruzija, Moldavija, Ruska Federacija, Srbija, Švedska, Švicarska, Ukrajina

Parlamentarna skupština Sjevernoatlantskog saveza (PS NATO)

*Parliamentary Assembly of the North Atlantic
Treaty Organisation*

www.nato-pa.int

Parlamentarna skupština NATO-a je međuparlamentarna organizacija koja okuplja parlamentarce iz 28 zemalja članica i 14 zemalja pridruženih članica. Osnovana je 1955. godine i tada je funkcionirala u obliku godišnje konferencije parlamentaraca zemalja članica NATO-a. Ciljevi Parlamentarne skupštine NATO-a mogu se definirati kao:

- poticanje dijaloga među parlamentarcima o glavnim pitanjima sigurnosti,
- upoznavanje NATO-a i vlada članica NATO-a s mišljenjem parlamentaraca,
- osiguravanje veće transparentnosti politike NATO-a i većeg stupnja kolektivne odgovornosti,
- jačanje transatlantskog odnosa,
- pružanje pomoći u razvoju parlamentarne demokracije uključivanjem parlamentaraca iz zemalja koje nisu članice Skupštine
- pružanje izravne pomoći parlamentima koji aktivno traže članstvo u Skupštini
- povećanje suradnje sa kavkaskim i mediteranskim zemljama
- pružanje pomoći u razvoju parlamentarnih mehanizama za učinkovit demokratski nadzor oružanih snaga.

Parlamentarna skupština NATO-a održava *dva plenarna zasjedanja* godišnje, jedno u proljeće, koncem svibnja, i drugo u jesen, u listopadu ili studenome. Na *proletrenom zasjedanju* povjerenstva razmatraju svoja izvješća i sastaju se s dužnosnicima vlada i stručnjacima. Skupština na plenarnoj sjednici razmatra ključne teme i obraćaju joj se državni čelnici i čelnici međunarodnih organizacija: predsjednik Parlamentarne skupštine NATO-a, visoki dužnosnik zemlje domaćina, glavni tajnik NATO-a i drugi.

Na jesenskom zasjedanju usvajaju se izvješća povjerenstava i preporuke, koje nisu obvezujuće, ali se upućuju vladama i parlamentima zemalja članica i pridruženih članica. Glavni tajnik NATO-a upućuje pisanu reakciju na preporuke. Na jesenskom zasjedanju parlamentarcima se obraća predsjednik Skupštine NATO-a, visoki dužnosnik zemlje domaćina i glavni tajnik NATO-a. Biraju se dužnosnici Skupštine: predsjednik, pet potpredsjednika i šef financija. Predsjednik i pet potpredsjednika biraju se na jednogodišnji mandat i mogu biti jednom ponovno izabrani. Šef financija bira se svake druge godine.

Skupština također ima Ured koji čine predsjednik, pet potpredsjednika i šef financija, te Stalni odbor koji čine po jedan član svakog izaslanstva zemalja članica i predsjednik, pet potpredsjednika i šef financija.

*Radni jezici
Skupštine su
engleski i
francuski*

Parlamentarna skupština NATO-a ima pet odbora i osam pododbora. Odbori pripremaju izvješća i preporuke u vezi s NATO-om, koji se potom razmatraju na plenarnoj sjednici. Preporuke se nakon usvajanja upućuju parlamentima i vladama zemalja članica i pridruženih članica, NATO-u i drugim međunarodnim organizacijama. Među ostalima, odborima se obraćaju visoki vladini dužnosnici. Svi odbori održavaju sastanke za vrijeme proljetnog i jesenskog zasjedanja. Odbor za obranu i sigurnost, Odbor za ekonomiju i sigurnost i Politički odbor također se sastaju svake veljače u Bruxellesu s visokim dužnosnicima NATO-a i EU. Unutar odbora djeluju pododbori koji se detaljnije bave posebnim pitanjima. Osam pododbora obično se sastaju nekoliko puta godišnje i posjećuju različite zemlje kako bi se upoznali sa stanjem na terenu i o tome pripremili izvješća.

Odbori:

1. *Odbor za civilnu dimenziju sigurnosti*
Pododbor za demokratsko upravljanje
2. *Odbor za obranu i sigurnost*
Pododbor za transatlantsku suradnju na području obrane i sigurnosti
Pododbor za buduće sposobnosti na području sigurnosti i obrane
3. *Odbor za ekonomiju i sigurnost*
Pododbor za ekonomsku suradnju Istoka i Zapada
Pododbor za transatlantske ekonomske odnose
4. *Odbor za politička pitanja*
Pododbor za transatlantske odnose
Pododbor za NATO-va partnerstva
5. *Odbor za znanost i tehnologiju*
Pododbor za pitanja širenja vojne tehnologije.

Skupština svake godine organizira tri *Rose-Roth* seminara i dva seminara Mediteranskog dijaloga, te program za parlamentarce u kojemu sudjeluju novi članovi parlamenta. Skupština također održava godišnji Parlamentarni transatlantski forum u Sjedinjenim Američkim Državama, na kojem članovi Skupštine s američkim stručnjacima razmatraju transatlantska gledišta o nizu pitanja vezanih uz NATO.

Od 25. svibnja 2007. Parlamentarna skupština BiH u Parlamentarnoj skupštini NATO-a ima status pridružene članice. Izaslanstvo Parlamentarne skupštine BiH čine tri člana.

Parlamentarna dimenzija Srednjoeuropske inicijative

Zemlje članice SEI-ja:

Albanija, Austrija, Bjelorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Češka Republika, Madarska, Italija, Makedonija, Moldavija, Poljska, Rumunjska, Srbija, Slovačka, Slovenija, Ukrajina

Parlamentarna dimenzija Srednjoeuropske inicijative (PD SEI)

*Parliamentary Dimension
of the Central European Initiative*

www.ceinet.org

Podrijetlo Srednjoeuropske inicijative leži u ugovoru koji su u Budimpešti 11. studenoga 1989. potpisale Austrija, Italija, Mađarska i Jugoslavija, a kojim se uspostavlja platforma za međusobnu političku, ekonomsku i kulturnu suradnju pod nazivom Kvadrogonalna. Prijmom Čehoslovačke u svibnju 1990. inicijativa mijenja ime u Pentagonala, a ulaskom Poljske 1991. godine promjenila je naziv u Heksagonalna. Slijedom promjena u Europi s početka devedesetih godina XX stoljeća, otvara se put za prijam novih članica, kako zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza (Bjelorusija, Moldavija, Ukrajina, Čehoslovačka koju zamjenjuju Češka i Slovačka), tako i zemalja bivše Jugoslavije. Tijekom 1992. godine inicijativa je konačno dobila naziv Srednjoeuropska inicijativa. Bosna i Hercegovina postala je članicom Srednjoeuropske inicijative 17. srpnja 1992. godine. Danas Srednjoeuropska inicijativa ima 18 zemalja članica, od kojih su devet zemalja ujedno i članice Europske unije, te devet zemalja koje još uvijek nisu ušle u članstvo EU.

Srednjoeuropska inicijativa djeluje kroz sljedeću strukturu:

- vladina dimenzija (održavanje SEI-jevih sastanaka na vrhu – godišnjeg sastanka šefova vlada uz istodobno održavanje ekonomskog foruma, održavanje godišnjeg sastanka ministara vanjskih poslova, ministara gospodarstva i drugih ministarskih sastanaka)
- parlamentarna dimenzija (pruža parlamentarnu podršku ciljevima Srednjoeuropske inicijative)
- poslovna dimenzija (u kojoj surađuju vanjskotrgovinske komore zemalja članica).

Srednjoeuropska inicijativa ostvaruje redovite kontakte s Europskom unijom i surađuje s drugim međunarodnim organizacijama i institucijama, kao što su: OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj), Vijeće Europe, OEES (Organizacija za europsku sigurnost i suradnju), EBRD (Europska banka za obnovu i razvoj), UNECE (Ekonomski komisija Ujedinjenih naroda za Evropu), te s drugim regionalnim forumima poput: Jadransko-jonske inicijative, Procesa suradnje u Podunavlju, Gospodarske suradnje crnomorskih zemalja (BSEC), Procesa za suradnju u jugoistočnoj Evropi (SEECP).

Službeni jezik
Parlamentarne
dimenzije
SEI-a je
engleski

SEI predstavlja izraz kohezije i solidarnosti u Evropi i prinosi provedbi zajedničkih multilateralnih i bilateralnih projekata, a osobito:

- *jača dobrosusjedske odnose*
- *unapređuje ljudsku dimenziju*
- *promiče suradnju na području znanosti i tehnologije, gospodarstva, zaštite okoliša, kao i u trgovini, turizmu i kulturi, te pomaže u specifičnim područjima suradnje.*

Jedan od glavnih ciljeva Srednjoeuropske inicijative jest međusobno približiti zemlje srednje, istočne i jugoistočne Europe i pružiti im pomoć u pripremama za članstvo u Europskoj uniji. Predsjedanje Parlamentarnom dimenzijom godišnje se rotira u skladu s predsjedanjem na razini ministara vanjskih poslova i šefova vlada. Rotacija se provodi početkom kalendarske godine prema abecednom redu imena zemalja članica na engleskom jeziku. Iza Bosne i Hercegovine stoji već uspješno predsjedanje Srednjoeuropskom inicijativom u 1997. godini.

Veličina izaslanstava u Parlamentarnoj dimenziji SEI-a određuje se na sljedećoj osnovi: tri člana ako zemlja ima do 5 milijuna stanovnika, pet članova ako zemlja ima od 5 do 12 milijuna stanovnika i sedam članova ako zemlja ima više od 12 milijuna stanovnika. Po toj osnovi Bosna i Hercegovina ima pravo na tročlano izaslanstvo koje redovito prati tajnik izaslanstva. Poslovnikom PD SEI-ja predviđeno je da svaki član izaslanstva može imati po jednoga zamjenika, kako bi se osiguralo redovito sudjelovanje na susretima unutar parlamentarne dimenzije.

Parlamentarna dimenzija SEI-a funkcioniра održavanjem:

- godišnjeg sastanka Parlamentarne skupštine Srednjoeuropske inicijative koji se održava u jesen. Na godišnjem sastanku, u pravilu, sudjeluje cijelo izaslanstvo zemlje članice;
- godišnjeg sastanka parlamentarnog odbora SEI-ja koji se održava u proljeće. Na tom sastanku sudjeluju po dva predstavnika svake zemlje: voditelj parlamentarnog izaslanstva i jedan član izaslanstva;
- sastanaka Stalnog odbora koji čine predsjednik Parlamentarne dimenzije SEI-a, dva potpredsjednika, predsjedatelji općih odbora i predsjedatelji državnih parlamentarnih izaslanstava. Stalni odbor osigurava kontinuitet i učinkovito funkcioniranje Parlamentarne dimenzije SEI-a između zasjedanja;

Tri opća odbora:

1. Odbor za političke i unutarnje poslove - nadležan za politička pitanja od zajedničkog interesa, borbu protiv organiziranog kriminala i terorizma, civilnu zaštitu, migracije, manjine;
2. Odbor za ekonomске poslove - nadležan za poljoprivredu, mala i srednja poduzeća, promet i komunikacije, međuregionalnu i prekograničnu suradnju, obnovu i razvoj, zaštitu okoliša, energiju i turizam;
3. Odbor za kulturu - nadležan za pitanja kulture, obrazovanja, znanosti i tehnologije, pitanja mladih, ljudskih potencijala, informiranja i medija.

Svako izaslanstvo ima najmanje jednog člana u svakom općem odboru.

Na sastancima Parlamentarne dimenzije SEI-a usvajaju se završni dokumenti u obliku deklaracija i preporuka koje se upućuju nacionalnim parlamentima na razmatranje.

Ostali multilateralni forumi

SEECP - Proces suradnje u jugoistočnoj Evropi

SEECP - Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECP)

South East European Cooperation Process

SEECP je forum za diplomatski i politički dijalog između Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Bugarske, Grčke Republike, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Republike Moldavije, Rumunjske, Republike Srbije, Republike Turske, Republike Hrvatske i Republike Crne Gore. SEECP je sljednik Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu, uspostavljen na inicijativu Europske unije i službeno je počeo raditi 1999. godine.

Inicijativa je pokrenuta u Sofiji u srpnju 1996. na sastanku ministara vanjskih poslova zemalja jugoistočne Europe, kada je odlučeno pokrenuti dugoročni proces multilateralne suradnje između zemalja članica na sljedećim područjima:

- jačanje stabilnosti, sigurnosti i dobrosusjedskih odnosa;
- gospodarski razvitak;
- humanitarna, društvena i kulturna pitanja;
- pravda, borba protiv organiziranog kriminala i trgovine drogama, krijućarenje vozila i terorizam.

Unutar SEECP-a djeluje parlamentarna dimenzija koja se temelji na godišnjim konferencijama⁴ predsjedatelja parlamenta zemalja članica ovoga foruma. Mada je zamisao o institucionalizaciji parlamentarne suradnje u jugoistočnoj Europi, odnosno uspostava parlamentarne dimenzije SEECP-a, prisutna još od samih začetaka ovoga foruma, na konferenciji održanoj u Antalyi, Turska, od 5. do 8. lipnja 2010. poduzeti su prvi konkretni koraci po tom pitanju. Naime, zemlje članiceinicirale su formiranje radne skupine s ciljem formulacije smjernica i načina daljnog razvoja parlamentarne dimenzije SEECP-a, što vodi k uspostavi parlamentarne skupštine. Parlamentarna skupština BiH aktivna je sudionica u ovome radnom tijelu kao i u Procesu suradnje u jugoistočnoj Europi u cjelini.

⁴ Parlamentarna skupština BiH je 27. 3. 2004., u vrijeme predsjedanja Bosne i Hercegovine SEECP-om, organizirala godišnju konferenciju predsjedatelja. Konferencija je rezultirala zajedničkom deklaracijom kojom je osnažena dobrosusjedska suradnja unutar SEECP-a i vlasništvo zemalja članica nad ovim procesom, te je dan poticaj dalnjem unapređenju suradnje na različitim poljima u cilju napredovanja na putu k europskim integracijama.

**Globalna organizacija parlamentaraca
za borbu protiv korupcije**

Globalna organizacija parlamentaraca za borbu protiv korupcije (GOPAC)

Global Organization of Parliamentarians against corruption

GOPAC - Globalna organizacija članova parlamenta za borbu protiv korupcije osnovana je 2002. godine na svjetskoj konferenciji čiji je domaćin bio Parlament Kanade. Jasno definirana zadaća GOPAC-a jest smanjenje korupcije poboljšanjem učinkovitosti rada parlamenta kao institucija koje nadziru rad tijela vlasti, gdje članovi parlamenta trebaju biti liderima u borbi protiv korupcije. U prilog tome svjedoči činjenica da parlamenti imaju ustavne ovlasti i nadležnosti pozivati svoja tijela vlasti na odgovornost. Također, sukladno svojim političkim i tehničkim mogućnostima stručnih organizacija i ključnih sudionika, mogu znatno unaprijediti inicijative za borbu protiv korupcije.

Globalna organizacija članova parlamenta za borbu protiv korupcije sastoji se od regionalnih sekcija koje same sobom upravljaju i same se financiraju te od velikoga broja parlamentarnih sekcija. Na čelu Globalne organizacije je Globalni upravni odbor, koji ima tri člana iz svake od regionalnih sekcija. Upravni odbor bira predsjednika i Izvršni odbor koji upravlja njegovim poslovima.

Parlementarne sekcije Globalne organizacije, uz nekoliko iznimaka, rade u bliskoj suradnji sa sekcijama organizacije *Transparency International* u svakoj pojedinoj zemlji, kao i s drugim organizacijama građanskog društva.

Ciljevi zbog kojih je osnovana Regionalna sekcija Globalne organizacije članova parlamenta za borbu protiv korupcije (Svjetska organizacija) su:

1. ispunjenje ciljeva GOPAC-a unutar zemlje za uspostavljanje načela ponašanja, s ciljem promicanja transparentnosti, odgovornosti i dobre uprave;
2. promicanje vladavine prava i odgovornosti državnih institucija;
3. izgradnja kapaciteta parlamenta i članova parlamenta u regiji kako bi mogli nadzirati aktivnosti svojih vlada i drugih javnih institucija te ih na taj način učiniti odgovornijima za svoj rad;
4. poticanje i omogućavanje razmjene informacija, znanja i iskustva među svojim članovima;
5. razmjena informacija o naučenim lekcijama i pozitivnim iskustvima vezanim uz mjere za borbu protiv korupcije;
6. ohrabruvanje parlamenta i članova parlamenta da donose zakone kojima se promiče dobra uprava, jasnost i odgovornost;
7. promicanje mera usmjerenog na učinkovitu borbu protiv korupcije i podizanje opće svijesti o pitanju korupcije na svim društvenim razinama;
8. izobrazba članova parlamenta i kreatora politike rada o postojanju, naravi i načinima borbe protiv korupcije;

9. zagovaranje uključenja mjera za borbu protiv korupcije u sve programe i rad vlade na poboljšanju kapaciteta institucija pojedinih zemalja i regionalnih institucija koje se odnose na učinkovitu borbu protiv korupcije;
10. rad s tijelima pojedinih zemalja i regionalnim tijelima na mobilizaciji sredstava za programe borbe protiv korupcije.

Nacionalna sekcija GOPAC-a pri Parlamentarnoj skupštini BiH postoji od lipnja 2008. godine i broji jedanaest članova.

Osim naprijed navedenih, Parlamentarna skupština BiH ostvarila je značajna sudjelovanja i na drugim multilateralnim forumima kao što su: Europska obrambena i sigurnosna skupština – Skupština WEU (u kojoj BiH ima status promatrača), Euromediteranska parlamentarna skupština (EMPA), Konferencija parlamentarnih odbora za europske integracije država u procesu stabilizacije i pridruživanja (COSAP), Jadransko-jonska inicijativa, Cetinjski parlamentarni forum (CPF), Regionalni centar za pomoć u provedbi sporazuma o kontroli naoružanja i verifikaciji (RACVIAC), *Crans Montana Forum*. K tomu, zastupnici i izaslanici uključeni su u aktivnosti koje organizira Europski parlament poput: kolokvija, seminara, međuparlamentarnih sastanaka te raznih drugih vrsta aktivnosti.

IV. BILATERALNA SURADNJA

Bilateralna suradnja čini okosnicu međunarodnih odnosa na čijim se osnovama daljnje razvijaju multilateralni i globalni međudržavni odnosi. Općenito, na bilateralnoj se razini rješavaju pitanja i odnosi dviju zemalja, i to razgovorima, dokumentima koji su iz njih proizašli, te praćenjem daljnog razvoja tih odnosa.

Prednosti parlamentarne diplomacije na bilateralnoj razini

Na globalnom planu parlamentarna diplomacija dobiva sve više na značaju. Njen doprinos ogleda se u mogućnostima pronalaska rješenja za sporna pitanja kroz dijaloge i razgovore, ravnopravnim sudjelovanjem predstavnika vladajućih stranaka i oporbe, zbog čega otvara vrata тамо gdje su ona zatvorena izvršnoj vlasti. Na taj se način stvara ozračje za jačanje odnosa između zemalja.

Aktivna parlamentarna diplomacija jest instrument intenzivnog političkog lobiranja. Redoviti kontakti i komunikacija između parlamenata mogu biti od velikog značaja za ostvarivanje državnih interesa i usvajanje zakona koji pridonose boljoj suradnji dviju zemalja.

Bilateralni odnosi Parlamentarne skupštine BiH:

Međunarodne aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH značajno pridonose ostvarivanju vanjskopolitičkih prioriteta Bosne i Hercegovine, prvenstveno u stvaranju jakih i prijateljskih veza na bilateralnoj razini. Sukladno službenoj politici Bosne i Hercegovine, daje se prednost suradnji sa susjednim zemljama te zemljama članicama Vijeća za provedbu mira odnosno zemljama članicama EU-a.

Parlamentarna skupština BiH ostvaruje bilateralnu suradnju na razini: predsjedatelja domova, skupina prijateljstva i parlamentarnih tijela: povjerenstava, izaslanstava i sl.

Bilateralna suradnja na razini predsjedatelja i zamjenika predsjedatelja Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH: u cilju promicanja interesa i razvojnih mogućnosti Bosne i Hercegovine a na temelju utvrđene strategije, predsjedatelji i zamjenici predsjedatelja obaju domova Parlamentarne skupštine BiH pokreću bilateralne inicijative i vode intenzivan politički dijalog s predstavnicima parlamenta, ali i s najvišim državnim dužnosnicima i diplomatskim predstavnicima drugih zemalja.

Međuparlamentarne skupine prijateljstva Parlamentarne skupštine BiH za bilateralnu suradnju s parlamentarnim tijelima drugih zemalja: prioritetski zadatak međuparlamentarnih skupina prijateljstva je uspostava veza s odgovarajućom parlamentarnom skupinom druge zemlje te razvoj i unapređenje bilateralnih odnosa. Međuparlamentarne skupine prijateljstva potiču unapređenje odnosa i ukupne suradnje stvaranjem ozračja za brže i učinkovitije rješavanje pitanja od zajedničkoga interesa, kao i unapređenje prijateljskih odnosa.

Međuparlamentarne skupine prijateljstva broje od 6 do 11 ravnomjerno zastupljenih članova iz oba doma, uz poštivanje nacionalne i stranačke strukture Parlamentarne skupštine BiH. Zastupnici i izaslanici opredjeljuju se za međuparlamentarnu skupinu prijateljstva na temelju poznavanja određene zemlje, regije i jezika.

U Parlamentarnoj skupštini BiH formirano je šest skupina prijateljstva:

1. **Skupina za susjedne zemlje** (Srbija, Hrvatska, Slovenija, Crna Gora, Makedonija, Italija, Austrija, Albanija, Grčka, Cipar, Malta)
2. **Skupina za zapadnu Europu** (Njemačka, Švicarska, Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Lihtenštajn, Španjolska, Norveška, Švedska, Danska, Finska, Island, Francuska, Velika Britanija, Irska i Portugal)
3. **Skupina za srednju i istočnu Europu** (Ruska Federacija, Ukrajina, Bjelorusija, Litva, Latvija, Estonija, Uzbekistan, Armenija, Tadžikistan, Turkmenistan, Kirgistan, Kazakhstan, Poljska, Češka, Slovačka, Turska, Bugarska, Moldavija, Rumunjska, Gružija i Azerbajdžan)
4. **Skupina za Aziju** (Kina, Indija, Indonezija, Iran, Bangladeš, Filipini, NR Koreja, Republika Koreja, Tajland, Brunej, Šri Lanka, Laos, Maldivi, Mongolija, Mijanmar, Singapur, Nepal, Vijetnam, Pakistan, Malezija)
5. **Skupina za Afriku i zemlje Bliskog istoka** (Egipat, Južnoafrička Republika, Libija i ostale afričke zemlje, Saudijska Arabija, Izrael, Jordan, Libanon, Irak, Sirija, Palestina, Kuvajt, Katar, Ujedinjeni Arapski Emirati, Oman, Bahrein i Jemen)
6. **Skupina za Sjevernu i Južnu Ameriku, Australiju, Oceaniju i Japan** (Australija, Novi Zeland, Japan, Oceanija, zemlje Južne Amerike, Kuba, SAD, Kanada i Meksiko).

Međuparlamentarne skupine prijateljstva imaju predsjedatelja i dva zamjenika, od kojih su predsjedatelj i prvi zamjenik iz različitih domova, te tajnika koji je službenik Sektora za međunarodne odnose i protokol.

Međunarodno sudjelovanje Parlamentarne skupštine BiH odvija se i kroz rad parlamentarnih radnih tijela koja svojim redovitim aktivnostima djeluju u smjeru realizacije vanjskopolitičkih ciljeva Bosne i Hercegovine. Posebno aktivno djeluju Povjerenstvo za vanjske poslove Zastupničkog doma, Povjerenstvo za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, promet i veze Doma naroda i Zajedničko povjerenstvo za europske integracije.

S ciljem suradnje s drugim parlamentima, formiraju se i privremena izaslanstva i mješovita radna tijela, ovisno o prirodi međunarodnog događaja. Međunarodna suradnja realizira se i kroz stalne kontakte i usavršavanja službenika Tajništva Parlamentarne skupštine BiH, pri čemu se državni službenici, zaposleni u stručnim službama, sudjelovanjem na međunarodnim stručnim skupovima obrazuju i osposobljavaju za što kvalitetniju podršku radu Parlamentarne skupštine BiH.

V. PROTOKOL

Diplomatski protokol⁵ jest skup pravila i običaja o ponašanju u međudržavnim odnosima, diplomatskom ophođenju, ceremonijalu i kurtoaziji.

Značajan doprinos u univerzalnoj kodifikaciji navedenih pravila postignut je usvajanjem dviju bečkih konvencija: o diplomatskim i konzularnim odnosima, čime su ovim kategorijama dani odgovarajući pravni, vrijednosni i operativni okviri, primjenjivi unatoč razlikama u moći i veličini zemalja i stanju međusobnih odnosa.

Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima propisana su neka ustaljena pravila, čije nepoštivanje može izazvati ne samo diplomatske nesporazume nego i ozbiljne sporove među državama. Ipak, pravila diplomatskog protokola razlikuju se od države do države. Svaka država ima svoje specifičnosti kada je riječ o međunarodnim odnosima. Ono što je u nekima uobičajeno, u drugima se može smatrati uvredom, te je bitno poznavati običaj zemlje s kojom se ostvaruje kontakt. Informacije o određenim pravilima i iznimkama dobivaju se putem veleposlanstava, materijala, podsjetnika, platformi, koji uz političke i ekonomske podatke sadrže i podatke o kulturi, načinu života, vjeri, običajima. Na taj se način

⁵ Sama riječ „protokol“ (grčkoga podrijetla, u početku je označavala vrpcu ili pečat koji se lijePIO na dokumente kao dokaz njegove izvornosti), danas označava svojevrsni međunarodni sporazum, zbirku pisanih i običajnih normi međusobnog ponašanja država i njihovih predstavnika, kao i posebnu ustanovu ili više njih koje se bave primjenom navedenih normi.

prevladavaju i izbjegavaju mogući nesporazumi u razumijevanju tradicionalnih i običajnih normi pojedinih zemalja.⁶ Iz navedenih razloga u protokolarnoj praksi utvrđuje se jednoobraznost protokolarnog ceremonijala.⁷

Polazeći od činjenice da protokolarni poslovi imaju i politički karakter, bilo bi značajno da Predsjedništvo i Parlamentarna skupština BiH dogovore i usklade normiranje i ujednačavanje prakse u suglasju s međunarodnim protokolarnim odredbama i sadašnjom praksom u zemlji. U vezi s tim, za rad Protokola bilo bi od posebne važnosti usvajanje jedinstvene *preseans⁸ liste* koju bi Parlamentarna skupština BiH, na prijedlog Predsjedništva BiH, svojim odlukama učinila službenom i potvrdila u oba doma.

Posjeti stranih izaslanstava Parlamentarnej skupštini BiH realiziraju se prema orientacijskim radnim planovima domova PSBiH. Poziv za posjet upućuje Parlamentarna skupština BiH posredstvom diplomatsko-konzularnih predstavnštava i Ministarstva vanjskih poslova, ali poticaj može dati i država iz koje izaslanstvo dolazi. Odluke o realizaciji posjeta Parlamentarnej skupštini BiH donose kolegiji Zastupničkog i Doma naroda PSBiH.

⁶ (*pitanje rukovanja - muškarci u Iranu ne rukuju se sa ženama, pitanje žalosti - crna boja žalosti u mnogim europskim zemljama nije primjerena u Kini, gdje se tuga iskazuje bijelom bojom i sl.*)

⁷ *Kada je riječ o službenim posjetima stranih državnika i izaslanstava Bosni i Hercegovini, vodi se računa o sljedećem: utvrđivanju vrste i programa posjeta, službenim počastima i ceremonijom, svečanom dočeku i ispraćaju, pratnji izaslanstava, objedima, prijamima i koktelima, razmjeni suvenira i načinu financiranja posjeta. Po pitarju službenih posjeta dužnosnika Bosne i Hercegovine stranim državama, državnim i drugim proslavama i svečanostima, najčešće su sljedeće protokolarne aktivnosti: slanje čestitki i polaganje vijenaca, akademije i druge političke, gospodarske, kulturne i slične manifestacije, uručivanje odlikanja, jubileji i pokroviteljstva, nacionalne žalosti, sahrane i komemoracije.*

⁸ *Preseans pojednostavljeni znači medusobni rang odnosno red prvenstva.*

Posjeti stranih izaslanstava

Šefovima stranih država, vlada i stranaka, državnim i državno-stranačkim i drugim izaslanstvima i istaknutim uglednicima na visokoj razini koji dolaze u našu zemlju na poziv najviših dužnosnika, kao i na poziv najviših tijela vlasti i drugih institucija, osigurava se odgovarajući protokolarni tretman u Bosni i Hercegovini, te osobama koje dolaze na međunarodne skupove i u povodu drugih značajnih događaja koji se održavaju u našoj zemlji.

Posjeti imaju sljedeći karakter:

1. državni
2. poluslužbeni
3. društveno-politički
4. privatni
5. inkognito.

Pod nazivom državni podrazumijevaju se sljedeći posjeti:

- šefa države
- predsjednika skupštine ili parlamenta
- potpredsjednika države
- predsjednika vlade
- potpredsjednika vlade
- ministra vanjskih poslova
- ministra obrane
- parlamentarnih izaslanstava ili visokih parlamentarnih dužnosnika
- ostalih resornih ministara
- misije dobre volje
- visokih dužnosnika međunarodnih organizacija.

Temeljne protokolarne norme i obilježja državnih posjeta:

- Sukladno protokolarnim normama u zemlji, službeni posjeti stranih državnika jedne zemlje organiziraju se, u pravilu, jedan-put u jednoj godini. Slijedeći posjet stranog državnika, ukoliko dolazi u istoj funkciji, ima poluslužbeni ili privatni karakter;
- Službeni posjeti se, u pravilu, uzvraćaju;
- Posjeti stranih državnika, uključujući i šefove država, kada dolaze na razne međunarodne skupove, na godišnji odmor ili se nalaze na proputovanju i slično imaju poluslužbeni ili privatni karakter;
- Karakter posjeta parlamentarnih, kulturnih, gospodarskih i drugih izaslanstava utvrđuje se posebno za svako izaslanstvo;
- Prigodom službenog posjeta strani državnici i izaslanstva stranih zemalja imaju pravo na počasti, povlastice, i olakšice, koje proizlaze iz imuniteta u skladu s njihovim rangom, a regulirani su Konvencijom o posebnim misijama od 8. prosinca 1969. godine. Počasti ovise o karakteru posjeta i uz imunitete i povlastice također pripadaju članovima službene pratnje i obitelji stranog državnika;
- Trajanje posjeta ovisi o karakteru posjeta i utvrđuje se programom posjeta;
- Službeni dio posjeta ogrničava se na vrijeme utvrđeno programom posjeta i obično se ne predviđa u vrijeme državnih i nacionalnih praznika, kao ni u vrijeme vikenda. U iznimnim slučajevima može se i tada predvidjeti.

Dužnosti Protokola Parlamentarne skupštine BiH

Značaj i prisutnost protokola odnosi se na sve parlamentarne aktivnosti, kako bilateralnog tako i multilateralnog karaktera. U tom smislu Protokol Parlamentarne skupštine BiH obavlja široku paletu aktivnosti prilagođenih značaju manifestacije koju prati:

- organizira, koordinira i realizira ceremonijalne i protokolarne manifestacije u kojima uglavnom sudjeluju članovi Parlamentarne skupštine BiH (inauguracije, organiziranje svečanih i konstituirajućih sjednica obaju domova, polaganje prisege članova PSBiH, imenovanje članova Vijeća ministara BiH, obraćanje visokih dužnosnika u PSBiH, ceremonijalno potpisivanje akata, nacionalni praznici, državne sahrane, svečani i službeni objedi, prijami, kokteli i sl.),
- sudjeluje u pripremi i realizaciji posjeta i sastanaka izaslanstava Parlamentarne skupštine BiH inozemstvu;
- sudjeluje u pripremi i realizaciji posjeta stranih šefova država, vlada, ministara, visokih predstavnika međunarodnih organizacija i drugih VIP osoba Parlamentarnoj skupštini BiH.

U cilju obavljanja odgovarajućih priprema za naprijed navedene aktivnosti i manifestacije, Protokol je dužan sastaviti prijedlog programa posjeta prema uputama i sugestijama domaćina posjeta i interesima zemlje domaćina. Prijedlog programa izrađuje se, po mogućnosti, 10-15 dana ranije, a detaljni program 2-3 dana prije posjeta.

Kada strani državnik dolazi sa suprugom, obično se priprema poseban dio programa za suprugu. Program posjeta Bosni i Hercegovini šefa države, predsjednika parlementa i predsjednika vlade utvrđuje se u suslascnosti s predsjedateljem Predsjedništva BiH, predsjedateljima domova Parlamentarne skupštine BiH odnosno predsjedateljem Vijeća ministara

BiH. Usvojeni program posjeta ne može se mijenjati, osim po izričitoj želji gosta ili uslijed neke nepredviđene okolnosti. Program posjeta realizira Protokol u suradnji s odgovarajućim državnim tijelima, kao i tijelima vlasti na nižoj razini na čijem se području odvija program, te s drugim tijelima i organizacijama koje gost posjećuje.

Kako bi se osiguralo neometano odvijanje programa posjeta, Protokol Parlamentarne skupštine BiH poduzima niz radnih, protokolarnih i organizacijskih zadataka u dogovoru s protokolom parlamenta gostujuće zemlje:

- utvrđuje obostrano prihvativi termin posjeta;
- utvrđuje točan sastav izaslanstva;
- utvrđuje imena i dužnosti svih članova izaslanstva;
- usuglašava program boravka izaslanstva;
- određuje domaćina i sastav našega izaslanstva za službene razgovore;
- pribavlja od Ministarstva vanjskih poslova i drugih nadležnih tijela platformu, koja sadrži temeljne teze za razgovore i odgovarajuće informacije o dotadašnjim odnosima i suradnji s tom zemljom, što uključuje precizan pregled stanja političkih, kulturnih, gospodarskih i konzularnih odnosa;
- organizira prijevoz i smještaj izaslanstva;
- određuje osobe koje će dočekati i ispratiti izaslanstvo;
- osigurava nužne odgovarajuće mјere sigurnosti za vrijeme posjeta;
- dogovara sastanke i objede;
- dogovara održavanje konferencije za novinare;

- utvrđuje jezik na kojemu će se voditi razgovori;
- osigurava prevoditelje;
- ukoliko izaslanstvo putuje zrakoplovom, obavještava zračnu luku, policijska i carinska tijela u zračnoj luci o svim podacima o letu, rezervira VIP salon;
- ukoliko izaslanstvo putuje automobilima, dostavlja Graničnoj policiji BiH sve podatke u vezi s putom;
- uobičajeno je da veleposlanik zemlje domaćina (koju izaslanstvo posjećuje) bude uključen u realizaciju cjelokupnog programa posjeta;
- detaljno određuje sve elemente programa, ovisno o tomu s kime izaslanstvo želi održati sastanke i što sve želi posjetiti (koja tijela vlasti i institucije, npr. programom se može predvidjeti: posjet sveučilištu, bolnici, institutu, gospodarskom centru, susret s građanima te zemlje, koji privremeno ili stalno borave na teritoriju države domaćina, obilazak i razgledanje znamenitosti grada, odlazak iz glavnog grada i obilazak nekih drugih dijelova zemlje... nastoji se izaći u susret posebnim željama gostujućeg izaslanstva, ukoliko je to moguće);
- utvrđuje razmjenu darova (najčešće se daruju umjetnička djela, kopije arheoloških ili povijesnih vrijednosti, rukotvorine, reprezentativne knjige, pića...). Odabir dara utvrđuje se sukladno Pravilniku o međunarodnim aktivnostima Parlamentarne skupštine BiH.⁹

⁹ Darovi koje su članovi Parlamentarne skupštine BiH uručivali prigodom dosadašnjih posjeta stranim izaslanstvima su: svilena marama, knjiga Fojnički grbovnik, kolekcija kopija srednjovjekovnog novca, znak PSBiH, kopija Povelje Kulina bana, bosanski zvezkir, replika srednjevjekovnog kovanog novca bosanskog kralja Stjepana Tomaševića, monografija – Safet Zec, knjiga Sarajevo monografija, umjetnička djela koja simboliziraju granice BiH s grbom, kopija stećka iz Kaknja, slika Kastela – Banja Luka, slika Starog mosta – Mostar i mnogi drugi.

Za realizaciju posjeta stranog izaslanstva Parlamentarnoj skupštini BiH, u skladu s općepriznatim protokolarnim normama i protokolarnim uputama, potrebno je znati i sljedeće:

Dočeku i ispraćaju predsjednika parlamenta nazoči do sedam osoba:

- predsjedatelji domova Parlamentarne skupštine BiH,
- zamjenici predsjedatelja domova Parlamentarne skupštine BiH,
- predsjedatelj Povjerenstva za vanjske poslove Parlamentarne skupštine BiH,
- predsjednik Skupštine Grada Sarajeva,
- jedan izaslanik ili zastupnik u Parlamentarnoj skupštini BiH,
- rukovoditelj Sektora za međunarodne odnose i protokol,
- voditelj Odjela za protokol.

Dočeku i ispraćaju parlamentarnog izaslanstva nazoče:

- dužnosnici, ovisno o rangu i značaju osobe koja predvodi parlamentarno izaslanstvo te zemlje,
- predsjedatelji povjerenstava Parlamentarne skupštine BiH,

- predsjedatelji skupina prijateljstva,
- rukovoditelj Sektora za međunarodne odnose i protokol,
- voditelj Odjela za protokol.

Parlamentarnom izaslanstvu daje se pratnja prometne policije u skladu s važaćim normama sigurnosnih struktura zemlje i njihovim procjenama.

Na prijedlog koordinatora posjeta, domaćin posjeta određuje počasnu pratnju koju čini netko od državnih dužnosnika zemlje domaćina. Neslužbenu pratnju čine osobe odgovorne za provođenje programa posjeta (protokol, sigurnost, časnik za vezu, liječnička služba), a tehničku pratnju čine osobe koje obavljaju tehničke poslove (bagazeri, konobari i dr.). Članove neslužbene i tehničke pratnje određuje Protokol. Za svako se izaslanstvo određuje poseban sastav pratnje:

Predsjednika parlamentata na putu po Bosni i Hercegovini prate:

- zamjenik predsjedatelja doma Parlamentarne skupštine BiH,
- predsjedatelj Povjerenstva za vanjske poslove Parlamentarne skupštine BiH ili zastupnik/izaslanik u rangu te osobe,
- drugo osoblje koje se delegira prema dogovoru s Tajništvom Parlamentarne skupštine BiH,
- voditelj Protokola.

Objedi:

Svečani ručak i večera:

Prigodom službenih posjeta uobičajeno je stranome gostu i izaslanstvu prirediti svečani ručak ili večeru. *Svečani karakter* imaju objedi koji se priređuju u čast najviših stranih gostiju i na koji se poziva veći broj visokih dužnosnika Bosne i Hercegovine. *Radni karakter* imaju objedi na koje se pozivaju oba izaslanstva koja sudjeluju u razgovorima. *Intimni karakter* imaju objedi kojima je nazočan nazuži krug suradnika gosta i domaćina, dok *privatnom objedu* nazoče samo gosti.

Programom boravka predviđeno je tko će biti domaćin, gdje i kada će se održati svečani ručak ili večera i tko će biti nazočan. Uobičajeno je da se svečani ručak ili večera priređuje samo jedanput tijekom posjeta. U poluslužbenom dijelu posjeta, ručak i večera svečanog karaktera priređuju se samo u iznimnim slučajevima.

Na svečane objede koje priređuje predsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine BiH poziva se do 40 uzvanika. U dogovoru s koordinatorom odnosno domaćinom posjeta, Protokol izrađuje popis uzvanika u skladu s *preseansom*, uključujući goste dužnosnika Bosne i Hercegovine. Protokol priprema pozivnice za uzvanike i pratnju koje uručuje tajniku izaslanstva prilikom njegovog dolaska u objekt u kojem će izaslanstvo biti smješteno, te provjerava tko od uzvanika može biti nazočan objedu, nakon čega sastavlja konačni popis.

Protokol brine o jelovniku, vodeći računa i o izraženim željama gostiju. Na posebnoj mapi priprema plan stola, te na osmišljenim karticama ispisuje imena uzvanika. Mapa s planom stola stavlja se na vidljivo mjesto ispred prostorije u kojoj će se održati ručak ili večera. Česti su slučajevi da osoblje Protokola upućuje uzvanike i vodi ih do

odgovarajućih mesta sjedenja. Pri izradi rasporeda za stolom treba voditi računa o *preseansu* stranih¹⁰ i domaćih uzvanika. Predstavnik Protokola uručuje uzvanicima kartice prilikom njihova dolaska. Ako je broj uzvanika mali, predstavnik Protokola upoznaje goste s mjestom koje zauzimaju za stolom. Predstavnik Protokola provjerava je li pripremljen stol, dočekuje goste i uvodi ih u prostoriju u kojoj se poslužuje aperitiv. U salu u kojoj se služi objed posljednji ulaze glavni gosti i domaćin, a ostale uzvanike dočekuju stojeći iza svojih mjesta za stolom. Objedi, u pravilu, traju 1 sat i 30 minuta i uobičajeno je da od stola prvi ustaje domaćin odnosno domaćica.

Prijam:

Prijami su jedan od najčešćih oblika susreta diplomata i osoba iz radne i službene sredine zemlje prijama odnosno sjedišta. Oni mogu biti i službeni i neslužbeni, a povodi su različiti: državni praznik, dolazak novog šefa misije ili odlazak dotadašnjeg, značajan datum iz povijesti, dolazak državnog izaslanstva itd. Najčešći i skoro redoviti su prijami diplomatskih misija svih zemalja organiziranih u povodu državnih praznika njihovih zemalja.

Pri pozivanju na prijame veoma je važno istaknuti pravilo nediskriminacije. Ako se poziva diplomatski zbor, mogu se pozvati ili svi predstavnici zemalja s kojima država imenovanja održava diplomatske odnose ili nitko (poziv samo doajenu diplomatskog zbora, eventualno, ne bi mogao biti shvaćen kao diskriminacija, budući da oni predstavljaju cijeli zbor odnosno predstavnike svih zemalja). Šef države obično se ne poziva na prijam, osim ukoliko prijam priređuje šef države imenovanja ili mu nazoči u svojstvu uzvanika. Iako predsjednici vlada u mnogim, naročito značajnim zemljama ne odlaze na prijame, red je poslati im pozivnicu.

¹⁰ Stranim uzvanicima koji su istoga ranga kao i domaći uzvanici daje se prednost u preseansu.

Uobičajeno je da prilikom boravka stranih gostiju i drugih prigodnih svečanosti naši visoki dužnosnici pritežuju prijame. Prijam se obično pritežuje u vremenu od 11.00 do 13.00 sati i od 19.00 do 21.00 sata. U pozivnici se označava vrijeme trajanja prijama. Pozivnice za prijam šalju se pravovremeno, po mogućnosti mjesec dana unaprijed, a najkasnije deset dana prije održavanja prijama. Protokol s domaćinom utvrđuje mjesto, datum i vrijeme održavanja prijama i broj uzvanika, zatim sastavlja tekst pozivnice, tiska i uručuje pozivnice, dogovara se o vrsti i posluženju na prijamu, te brine o prihvatu uzvanika i uređenju prostorija za prijam.

Domaćin dočekuje goste na ulazu prostorije u kojoj se održava prijam, zadržava se do 15 minuta, a potom se pridružuje uzvanicima. Na ulazu ga zamjenjuje dužnosnik kojega odredi on ili predstavnik protokola.

Pozivnica:

Održavanje prijama ili koktela nezamislivo je bez slanja pozivnica svakoj pozvanoj osobi. Pozivnica mora biti tiskana na posebnom tvrdom papiru, po mogućnosti bijele boje, i na njoj moraju biti naznačeni ime i dužnost pozivatelja, te titula i dužnost pozvane osobe. Na pozivnici također moraju biti naznačeni: datum održavanja prijama s danom u tjednu, prigoda okupljanja, sat i mjesto prijama. Na kraju se daje i opis odijela koje se traži od gostiju, pri čemu uz odgovarajuće muško odijelo ide i odgovarajuća ženska haljina. U donjem desnom kutu pozivnice sadrže skraćenu napomenu: R.S.V.P. tj. „Molimo odgovor“. Pozivnice za svečanije prigode obično su raskošnijeg izgleda, pri čemu se ipak ne smije prijeći granica ukusa.

Koktel:

Kokteli se priređuju u vremenu od 11.00 do 13.00 i od 17.00 do 19.00 sati. Na pozivnici se također označava vrijeme trajanja koktela. U odnosu na prijam, posluženje na koktelu je manje po opsegu i raznovrsnosti. Vrsta posluženja ne treba prijeći uobičajeni opseg predviđen za prigodu. Domaćin, u dogovoru s protokolom i odgovarajućom službom, prethodno utvrđuje narudžbu za nabavu posluženja i samo u iznimnim prigodama može je naknadno mijenjati.

Sažetak:

Mnogo je činjenica koje ne pripadaju striktno protokolu, pravila uljudnog ponašanja u svakodnevnom životu koja se ponekad zaboravljuju u praksi i u diplomatskim krugovima. Tijekom službenih prijama i sličnih manifestacija nije uljudno jesti (pa čak ni piti) za vrijeme govora domaćina i visokih gostiju. Također, na raznim skupovima upriličenim u posebnim prigodama, kada se prvih nekoliko redova rezervira za goste određenoga ranga (obično za članove vlade i eventualno šefove diplomatskih misija), nije preporučljivo sjedati na ta mjesta ako već nisu primjerena vašem rangu, jer to domaćin može ocijeniti kao nepristojno ponašanje.

Ako je riječ o sudjelovanju na skupovima u zatvorenim prostorijama kada govori šef države, predsjednik vlade ili neki drugi visoki dužnosnik, nije preporučljivo skup napuštati prije završetka izlaganja i dok se glavni gosti ne povuku iz dvorane.

Intimizacija u diplomaciji nije općeprihvaćena kategorija. Strane veleposlanike, ministre i više dužnosnike, ukoliko s njima niste bliski, potrebno je oslovljavati s *ekselencijo* i u pisanoj i u usmenoj konverzaciji. Iznimka je Velika Britanija gdje je uporaba ovog izraza neuobičajena: lordovi se oslovljavaju sa *ser* uz osobno ime, nikako prezime.

Protokol je veoma značajan u diplomatskoj komunikaciji. Postoje obvezna pravila koja se striktno moraju poštivati, a to je pitanje preseansa u službenim poslovima i prilikama, kao i postojanje odluke organizatora odnosno domaćina o vremenu i mjestu održavanja skupa, prijama ili objeda, kao i o propisanom odijelu. *Protokol je potrebno uvažavati, ali ga ne treba kruto provoditi.*

TEHNIČKE UPUTE SEKTORA ZA MEĐUNARODNE ODNOSE I PROTOKOL: ZADACI I ULOGA

Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je za koordinaciju i realizaciju svih međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH. *U skladu s obvezama iz članka 61. stavka (1) Pravilnika o međunarodnim odnosima*, Sektor za međunarodne odnose i protokol priprema nacrt okvirnog godišnjeg plana međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH. Ovaj se plan izrađuje na temelju kriterija, programa rada i planova redovitih zasjedanja međunarodnih organizacija u kojima je Bosna i Hercegovina stalna članica, u statusu pridruženog člana ili promatrača, te na temelju pristiglih poziva i sugestija za održavanje bilateralnih i drugih posjeta, konferencija i seminara. Ovim bi planom trebali biti obuhvaćeni i prijedlozi okvirnih aktivnosti zajedničkih povjerenstava i povjerenstava obaju domova Parlamentarne skupštine BiH, kao dio njihovih orijentacijskih radnih planova.

Kriteriji za realizaciju međunarodnih aktivnosti

Slijedom opredjeljenja obaju kolegija Parlamentarne skupštine BiH, dosadašnjom praksom i iskustvima stečenima u realizaciji međunarodnih aktivnosti PSBiH, usklađenih s vanjskopolitičkim prioritetima Bosne i Hercegovine, utvrđeni su kriteriji o sudjelovanju zastupnika i izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH na međunarodnim konferencijama, skupovima, seminarima i okruglim stolovima bilateralnog i multilateralnog karaktera koji se odnose na sljedeće:

1. Sve međunarodne aktivnosti podređene su održavanju sjednica Parlamentarne skupštine BiH, čime se ne dovodi u pitanje sudjelovanje zastupnika i izaslanika, odnosno kvoruma i glasovanja na sjednicama.
2. Daje se prioritet sudjelovanju zastupnika i izaslanika na skupovima koji jačaju parlamentarnu suradnju sa susjednim zemljama, zemljama regije i zemljama Europske unije.
3. Daje se prioritet sudjelovanju zastupnika i izaslanika, članova stalnih izaslanstava i povjerenstava na redovitim sastancima međunarodnih organizacija u kojima Bosna i Hercegovina ima status stalnog, pridruženog člana ili promatrača. Ove obveze proizlaze iz redovite novčane participacije Bosne i Hercegovine u proračunima međunarodnih organizacija.
4. Daje se prioritet sudjelovanju na međunarodnim skupovima koje financira organizator.
5. Pri određivanju izaslanstava za sudjelovanje na međunarodnim skupovima i u međunarodnim posjetima potrebno je voditi računa o ravnopravnoj zastupljenosti domova Parlamentarne skupštine BiH te nacionalnom sastavu izaslanstva, u skladu s načelom konstitutivnosti naroda u Bosni i Hercegovini.

Odluke o međunarodnom sudjelovanju zastupnika i izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH

Pozivi i prijedlozi za međunarodno sudjelovanje zastupnika i izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH, zaprimljeni putem Sektora za međunarodne odnose i protokol, pisarnice ili na nekom od službenih telefaksa PSBiH (ureda predsjedatelja i zamjenika Zastupničkog doma i Doma naroda

PSBiH) ili na bilo koji drugi način, dostavljaju se u Sektor za međunarodne odnose i protokol radi pripreme (prevodenje s engleskog i francuskog na jezike naroda Bosne i Hercegovne). Nakon toga se uvrštavaju u informaciju o međunarodnim aktivnostima, koja se na sjednicama kolegija prezentira s ciljem donošenja primjerenih odluka.

Kolegiji Zastupničkog i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH nadležni su za donošenje odluka o sudjelovanju zastupnika i izaslanika u međunarodnim aktivnostima. Kolegij Zastupničkog doma donosi odluke o sudjelovanju zastupnika, a Kolegij Doma naroda o sudjelovanju izaslanika, dok odluke o članovima stalnih izaslanstava, zajedničkih povjerenstava i *ad hoc* mješovitih izaslanstava moraju potvrditi kolegiji obaju domova Parlamentarne skupštine BiH.

Sjednicama kolegija Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH redovito je nazočna odgovorna osoba Sektora za međunarodne odnose i protokol koja priprema informaciju o aktualnim međunarodnim aktivnostima, te obrazlaže potrebu donošenja odluka o sudjelovanju predstavnika Parlamentarne skupštine BiH na međunarodnim skupovima, sukladno važećim kriterijima. Odluke se, prema utvrđenoj proceduri, pripremaju u Sektoru za međunarodne odnose i protokol sukladno zapisniku sjednica Kolegija i dostavljaju predsjedatelju Zastupničkog doma ukoliko se radi o sudjelovanju zastupnika, Kolegiju Doma naroda ako je riječ o izaslanicima, odnosno i jednom i drugom predsjedatelju ako se odnose na sudjelovanje članova stalnih izaslanstava, zajedničkih povjerenstava i *ad hoc* mješovitih izaslanstava koji se delegiraju iz oba doma Parlamentarne skupštine BiH.

Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je za realizaciju tehničkih pojedinosti koje prozlaze iz svih međunarodnih aktivnosti zastupnika, izaslanika i osoblja Tajništva.

Priprema potrebnih dokumenata

Sektor za međunarodne odnose i protokol, u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova BiH, priprema podsjetnike o zemljama koje posjećuju zastupnici i izaslanici u Parlamentarnoj skupštini BiH radi sudjelovanja na međunarodnim konferencijama, u bilateralnim posjetima, na seminarima, te u svrhu obavlja odgovarajuće pripreme za susret s izaslanstvima koja posjećuju Bosnu i Hercegovinu.

Ukoliko se radi o bilateralnim posjetima Parlamentarnoj skupštini BiH izaslanstava parlamentara drugih zemalja, pripremaju se *teze za razgovore*, uskladene s prijedlozima drugih državnih institucija (Predsjedništvo BiH, Vijeće ministara BiH) čiji se predstavnici, također, sastaju s njima.

Zaposlenici Sektora za međunarodne odnose i protokol PSBiH koji obavljaju poslove tajnika stalnih i zajedničkih izaslanstava Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim organizacijama (VE, OEES, NATO, IPU, PAM, SEI, GOPAC) pripremaju posebne podsjetnike, pomažu u pisanju obraćanja (izlaganja) zastupnika i izaslanika, osiguravajući primjeren i pravovremen prijevod materijala i dokumenata, obavljaju registraciju sudionika na konferencijama i održavaju stalnu vezu s organizatorima skupova.

Utvrđivanje sastava izaslanstva

Sukladno utvrđenim Kriterijima o sudjelovanju zastupnika i izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH u realizaciji međunarodnih aktivnosti, kolegiji Zastupničkog doma i Doma naroda PSBiH donose odluke i daju nalog o njihovoj realizaciji Sektoru za međunarodne odnose i protokol. Sastav izaslanstva Parlamentane skupštine BiH u bilateralnim posjetima parlamentima drugih zemalja određuju članovi kolegija, vodeći računa o

nacionalnoj i zastupljenosti članova obaju domova. U principu, izaslanstvo Parlamentarne skupštine BiH čine: predsjedatelj i zamjenici, predsjedatelj skupine prijateljstva sa zemljom koja se posjećuje ili zastupnici/izaslanici shodno odlukama kolegija, osoba iz Sektora za međunarodne odnose i protokol zadužena za tehničke i protokolarne pojedinosti, te prevoditelj.

Odluku o sudjelovanju stalnih izaslanstava donose kolegiji domova na prijedlog predsjedatelja stalnih izaslanstava. Sukladno poslovnicima o radu stalnih izaslanstava i Pravilniku o međunarodnim aktivnostima, članovi izaslanstava imenuju se prema dogovoru unutar stalnih izaslanstava. Tim je dokumentima propisano sudjelovanje imenovanih tajnika iz Sektora za međunarodne odnose i protokol u realizaciji međunarodnih aktivnosti članova stalnih izaslanstava Parlamentarne skupštine BiH.

Isti princip utvrđivanja sastava izaslanstava primjenjuje se i na članove povjerenstava domova Parlamentarne skupštine BiH kao i na članove zajedničkih povjerenstava i tajnika. U suradnji sa Sektorom za međunarodne odnose i protokol, tajnici povjerenstava pružaju svu potrebnu stručnu i tehničku podršku u realizaciji angažmana članova povjerenstava u međunarodnim aktivnostima. Isti principi primjenjuju se u slučajevima posjeta stranih izaslanstava Parlamentarnoj skupštini BiH, zašto je, također, potrebno da kolegiji obaju domova PSBiH donesu odluke o sastavu izaslanstva koje će sudjelovati na sastancima, službenim objedima i biti u pratnji prilikom obilaska određenih znamenitosti. U poglavљу *Protokol* ovoga priručnika detaljnije su opisane obveze i dužnosti domaćina prilikom realizacije svih vrsta posjeta Parlamentarne skupštine BiH.

Zrakoplovne karte

Sektor za međunarodne odnose i protokol rezervira i kupuje zrakoplovne karte za zastupnike, izaslanike i službenike Tajništva Parlamentarne skupštine BiH. U skladu s donesenim odlukama kolegija obaju domova Parlamentarne skupštine BiH, karte se pravovremeno rezerviraju, a kupuju nekoliko dana prije putovanja (shodno odredbama okvirnog sporazuma o nabavi usluga, prodaje zrakoplovnih karata i organiziranja putovanja, sklopljenim s agencijom odabranom u postupku tendera).

Otkaz putovanja nakon što je izdana zrakoplovna karta odvija se prema pravilima avioprijevoznika, a koja se odnose na primjenjenu tarifu/cijenu karte. Za potrebe putovanja zastupnika/izaslanika Parlamentarne skupštine BiH uglavnom se izdaju karte za ekonomsku klasu. Pri tome je bitno naglasiti da cijena ovisi o raspoloživosti mjesta u traženoj klasi. *Sjedala se unutar ekonomске klase ne prodaju po istoj cijeni, ona su podijeljena u potklase i ne razlikuju se po kvaliteti nego po cijeni i uvjetima putovanja. Što je karta jeftinija i boravak na destinaciji na koju se putuje kraći, to su pravila u vezi s izmjenama restriktivnija.*

U općim uvjetima prijevoza putnika i prtljage svih avioprijevoznika navodi se da neke promjene u ruti putovanja neće rezultirati promjenom cijene, a druge, kao što su primjerice promjena mjesta polijetanja ili promjene smjera putovanja, mogu rezultirati povećanjem cijene. Mnoge su posebne tarife valjane samo za putovanje u danima i na letovima naznačenima na putnoj karti i ne mogu se mijenjati. *Promjeniti se mogu smo uz prethodno plaćanje dodatne naknade.* Prema utvrđenim uvjetima putničkog prijevoza, određene tarife imaju uvjete koji ograničavaju ili isključuju pravo putnika na izmjene rezervacija. Obično su to najjeftinije tarife, koje su ujedno i najrestriktivnije. *Izdane zrakoplovne karte s oznakom non-refundable su najrestriktivnije i ne podliježu promjenama. Povrat novca koji je uvijek*

moguće izvršiti ako se putovanje ne obavi odnosi se na povrat aeodromskih taksi koje su uračunate u ukupnu cijenu karte. Povrat novca za već izdanu kartu u slučaju kada je putnik spriječen otploviti uslijed smrti člana uže obitelji ili bolesti putnika, moguće je izvršiti uz priloženi liječnički nalaz ili smrtnicu. Navedene restrikcije odnose se na ekonomsku klasu, dok je poslovna klasa mnogo fleksibilnija i u većini slučajeva moguće je izvršiti povrat novca.

Ukoliko se iz opravdanih razloga zrakoplovna karta otkazuje nekoliko dana pred polijetanje, Parlamentarna skupština BiH dužna je dostaviti odgovarajuća obrazloženja, potkrijepljena odgovarajućom liječničkom (ili drugom valjanom) dokumentacijom kojom se potvrđuje nemogućnost putovanja zastupnika/izaslanika u predviđeno vrijeme, što u krajnjem slučaju iziskuje plaćanje dijela karte (oko 200 KM). U slučaju da zastupnik ili izaslanik ne otpovodi na planirano putovanje i pritom ne obavijesti Sektor za međunarodne odnose i protokol, odnosno u postupku tendera odabranoj agenciji za nabavu zrakoplovnih karata, cijelokupni iznos karte ide na teret zastupnika/izaslanika.

Članovi kolegija obaju domova Parlamentarne skupštine BiH, shodno odluci Ministarstva financija i trezora BiH, mogu koristiti poslovnu (*bussines*), a zastupnici i izaslanici ekonomsku (*economy*) klasu.

Hotelski smještaj

Rezervacije smještaja - hotela za izaslanstva Parlamentarne skupštine BiH koja sudjeluju u realizaciji međunarodnih aktivnosti pravovremeno obavlja Sektor za međunarodne odnose i protokol, vodeći računa o kvaliteti hotelskih usluga prilagođenih rangu izaslanstava. U slučaju potrebe otkazivanja potvrđenih hotelskih rezervacija, potrebno je uvažavati uvjete otkaza koji su propisani poslovnom politikom hotela. U

protivnome, Parlamentarna skupština BiH snosi troškove kršenja prihvaćenih uvjeta.

U granicama svojih nadležnosti Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je i za organiziranje smještaja u hotelima u zemlji za zastupnike i izaslanike. Sukladno Okvirnom sporazumu* o nabavi usluga hotelskog smještaja za članove PSBiH od 30. 8. 2010. godine, zastupnici i izaslanici u Parlamentarnoj skupštini BiH imaju pravo koristiti usluge hotelskog smještaja za jednu osobu na bazi noćenja s doručkom u sljedećim hotelima: *Europa, Holiday Inn, Radon Plaza, Sarajevo, Hollywood, Hecco, Saraj, Vučko, Beograd i Terex*. Sektor za međunarodne odnose i protokol zadužen je za rezervaciju smještaja i otkaz rezervacije (do dva dana ranije) zastupnika i izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH koji ne koriste naknadu za odvojeni život i smještaj.

Biometrijske putovnice

Zastupnici i izaslanici, kao i članovi uže obitelji (suprug/supruga, djeca) predsjedatelja/zamjenika predsjedatelja Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH, imaju pravo na biometrijsku diplomatsku putovnicu. Sektor za međunarodne odnose i protokol PSBiH uz podnesenu odgovarajuću dokumentaciju zastupnika/izaslanika u Parlamentarnoj skupštini BiH zadužen je za posredovanje u izradi biometrijskih diplomatskih putovnica i viza prema nadležnome tijelu - Ministarstvu vanjskih poslova BiH, koje izdaje putovnice na 5 godina uz diplomatsku vizu u trajanju od godinu dana. Prilikom podnošenja zahtjeva za izradu nove biometrijske diplomatske putovnice, Sektor za međunarodne odnose i protokol PSBiH zastupnicima/izaslanicima u Parlamentarnoj skupštini BiH zakazuje termin u Ministarstvu vanjskih poslova BiH.

* *Okviri sporazum o nabavi usluga prodaje zrakoplovnih karata i organiziranja putovanja za potrebe Parlamentarne skupštine BiH zaključuje se nakon provedenog otvorenog postupka javne nabave sukladno članku 32. Zakona o javnim nabavama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06, 70/06, 12/09 i 60/10) i članku 4. st. (5), (6) i (7) Pravilnika o internim procedurama u postupku javnih nabava u Tajništvu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.*

Nositelji biometrijskih diplomatskih putovnica oslobođeni su viza za sve zemlje članice Schengena, *ali uz važeću diplomatsku vizu*. Mjesec dana prije isteka diplomatske vize zastupnici/izaslanici trebaju dostaviti putovnicu Sektoru za međunarodne odnose i protokol PSBiH, kako bi se mogla prodljiti. U slučaju kada su stranice putovnica ispunjene prije isteka, putovnicu također treba dostaviti Sektoru za međunarodne odnose i protokol, koji će je dalje uputiti u proceduru za poništenje i izradu nove biometrijske diplomatske putovnice.

Sektor za međunarodne odnose i protokol Tajništva Parlamentarne skupštine BiH

Sektor za međunarodne odnose i protokol organizacijska je jedinica Zajedničke službe PSBiH zadužena za pripremu i realizaciju međunarodnih aktivnosti Parlamentarne skupštine BiH. U skladu s tim, daje stručnu, profesionalnu i odgovornu pripremu za međunarodno sudjelovanje zastupnika, izaslanika i službenika, te uspostavlja, razvija i unapređuje kontakte s parlamentima diljem svijeta.

Tijekom godina Sektor za međunarodne odnose i protokol, proaktivnim pristupom i inicijativama, izrastao je u kvalitetnu i sposobljenu službu s osnovnim ciljem očuvanja, izgradnje imidža i afirmacije Parlamentarne skupštine BiH u međunarodnim i međuparlamentarnim odnosima.

U kontekstu navedenoga, poseban značaj pridaje se kvalitetnoj i uspješnoj komunikaciji sa zastupnicima i izaslanicima, jer samo dobra suradnja između parlamentaraca i osoblja Sektora za međunarodne odnose i protokol može polučiti očekivanim rezultatima.

Želimo izraziti duboko uvjerenje da je, tiskanjem ovog priručnika, kompleksna problematika međuparlamentarne suradnje postala svima dostupnija.

Sektor za međunarodne odnose i protokol čine Odjel za suradnju s međunarodnim organizacijama (multilateralni odnosi) i Odjel za protokol i bilateralne odnose.

Ekipa Sektora za međunarodne odnose i protokol.

Mirsada Bukarić-Kovačević, rukovoditeljica Sektora

Odjel za suradnju s međunarodnim organizacijama (multilateralni odnosi)	Odjel za protokol i bilateralne odnose
Dejan Vanjek, voditelj Odjela Edina Vejzagić, viša stručna suradnica za suradnju s međunarodnim organizacijama Tea Mandilović, stručna suradnica za suradnju s međunarodnim organizacijama Sevda Valjević, stručna suradnica za suradnju s međunarodnim organizacijama Senaida Bešlagić, stručna suradnica za suradnju s međunarodnim organizacijama	Jelena Rajaković, voditeljica Odjela Lara Borovina, viša stručna suradnica za protokol i bilateralne odnose Amila Žujo, viša stručna suradnica – prevoditeljica za engleski jezik Dubravka Ištuk-Pavlović, viša stručna suradnica – prevoditeljica za engleski jezik Dženana Leper, stručna suradnica za protokol i bilateralne odnose Marina Mijačević, stručna suradnica za protokol i bilateralne odnose Enida Mehmedovski, administrativno-tehnička suradnica Milena Likokur, administrativno-tehnička suradnica Almira Zukić, administrativno-tehnička suradnica

Sadržaj

<i>Uvod</i>	5
I - SMJERNICE VANJSKE POLITIKE	7
II - MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI PARLAMENTARNE SKUPŠTINE BiH	13
III - MULTILATERALNA SURADNJA	15
<i>Interparlamentarna unija (IPU)</i>	19
<i>Parlamentarna skupština Organizacije za Europsku sigurnost i suradnju (PS OESS)</i>	25
<i>Parlamentarna skupština Vijeća Europe (PACE)</i>	29
<i>Parlamentarna skupština Mediterana (PAM)</i>	35
<i>Parlamentarna skupština Sjevernoatlanskog saveza (PS NATO)</i>	41
<i>Parlamentarna dimenzija Srednjoeuropske inicijative (PD SEI)</i>	47
<i>Ostali multilateralni forumi</i>	51
<i>SEECP - Proces suradnje u jugoistočnoj Europi (SEECP)</i>	53
<i>Globalna organizacija parlamentaraca za borbu protiv korupcije (GOPAC)</i>	57
IV - BILATERALNA SURADNJA	61
V - PROTOKOL	65
<i>Tehničke upute Sektora za međunarodne odnose i protokol: Zadaci i uloga</i>	79

PRIRUČNIK ZA ZASTUPNIKE I IZASLANIKE U PARLAMENTARNOJ SKUPŠTINI BiH

PARLAMENTARNA DIPLOMACIJA

